

KÖLTSÉGVETÉSI JELENTÉS

2023
NOVEMBER

*„Hasznos orvoslással gondoskodni óhajtván a köz hasznáról ...
és az ország jó állapotáról ...”*

Károly Róbert okleveléből – 1318. február

KÖLTSÉGVETÉSI JELENTÉS

Féléves elemzés az államháztartási
folyamatokról

2023
NOVEMBER

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: Hergár Eszter

1013 Budapest, Krisztina körút 55.

www.mnb.hu

ISSN 2732-0006 (nyomtatott)

ISSN 2732-0014 (on-line)

A Magyar Nemzeti Bank a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvényben meghatározott alapvető feladatai, különösen a monetáris politika meghatározásával és megvalósításával kapcsolatos feladata ellátásának támogatására elemzi a költségvetési hiány és adósság alakulását, figyelemmel kíséri az államháztartás finanszírozását, elemzi a finanszírozásnak a monetáris folyamatokra, a pénzpiacok alakulására, a likviditásra gyakorolt hatását és kutatásokat folytat fiskális politikai kérdésekben.

A Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény értelmében az MNB elnöke a Költségvetési Tanács (KT) tagja, így az MNB-ben rendelkezésre álló szakmai tudás és felhalmozott információ közvetetten támogathatja a KT munkáját. Az MNB a KT stabilitási törvényben meghatározott feladataihoz háttérelmzéseket készít, amelyeket a KT rendelkezésére bocsát. A szélesebb közvélemény a „Költségvetési jelentés” című kiadványból ismerheti meg e szakértői elemzések legfontosabb eredményeit.

Az elemzés Baksay Gergely, Közgazdasági elemzésekért és versenyképességért felelős ügyvezető igazgató általános irányítása alatt készült. A jelentés elkészítésében a Költségvetési és versenyképességi elemzések és a Közgazdasági előrejelzés és elemzés igazgatóságainak munkatársai vettek részt. A publikációt Matolcsy György elnök hagyta jóvá.

Az elemzés elkészítésekor a 2023. október 3-ig rendelkezésünkre álló információkat vettük figyelembe.

Tartalom

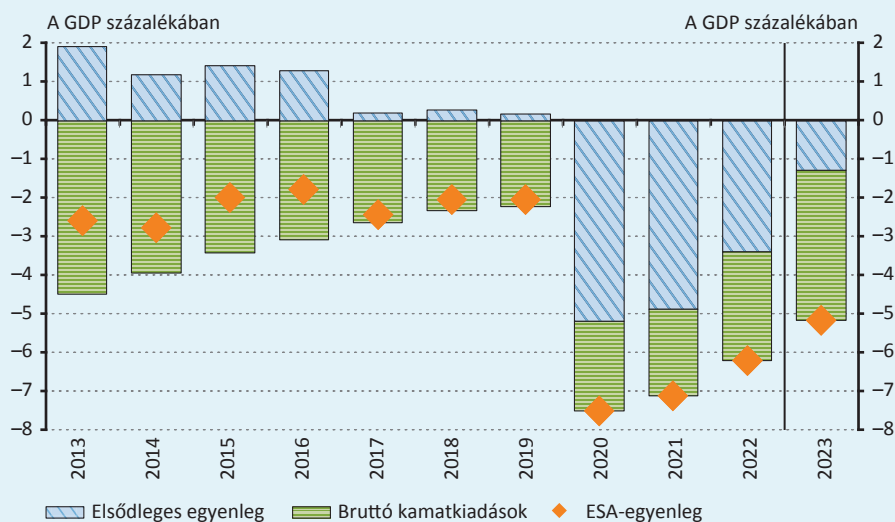
1. Összefoglaló	7
2. A kormányzati szektor 2022. évi egyenlege	11
2.1. A költségvetést megalapozó makrogazdasági prognózisok teljesülése	13
2.2. A költségvetés bevételei	14
2.3. A kiadások alakulása	20
2.4. Önkormányzatok gazdálkodása	25
2.5. Statisztikai korrekció (ESA-híd)	26
2.6. Az államadósság alakulása	27
3. A 2023. évi államháztartási folyamatok várható alakulása	28
3.1. A kormányzati szektor 2023. évi várható egyenlege	28
3.2. A költségvetést megalapozó makrogazdasági prognózis	30
3.3. A központi alrendszer pénzforgalmi bevételei	31
3.4. A központi alrendszer pénzforgalmi kiadásai	36
3.5. Az önkormányzati alrendszer egyenlege	42
3.6. A statisztikai korrekciók (ESA-híd)	42
3.7. Az államadósság 2023-ban várható alakulása	42
4. Költségvetési szabályoknak való megfelelés	44
5. Kiemelt téma	46
5.1. Az infláció jelentősen növeli az állami kamatkidadásokat	46

1. Összefoglaló

Elemzésünk célja, hogy bemutassa a 2022. évi államháztartási folyamatokat, valamint a 2023. évi költségvetés várható alakulását az első nyolc hónapban rendelkezésre álló költségvetési adatok és az MNB szeptemberi Inflációs jelentéséhez készült előrejelzése alapján. Mindezek figyelembevételével értékeljük a költségvetési egyenlegre és az államadósságra vonatkozó nemzeti és európai uniós szabályoknak történő 2022. évi tényleges, valamint a 2023. évi várható megfelelést.

A magyar államháztartás hiánya a koronavírus-válság időszakában jelentősen megnőtt. A költségvetési hiány évről-évre csökken, a hiány mértéke azonban rendre a célok fölött alakult (1. ábra). A magas infláció mind bevételi, mind kiadási oldalon egyre jelentősebb terhet ró az államháztartásra. Az államadósság-ráta csökkenése előrejelzésünk szerint tovább folytatódik, amivel teljesül az Alaptörvény és a Stabilitási törvény által előírt adósságszabály is. A magyar költségvetés a 2010-es évek elején végrehajtott adóreform következtében a fogyasztási, forgalmi adókra helyezte a bevételek súlypontját. Az infláció gyors emelkedése azonban 2023-ban a reálbérek csökkenése következtében jelentősen visszavetette a fogyasztást, és így negatívan hatott a költségvetés egyik legnagyobb súlyú adóalapjára. Ezzel egyidejűleg a kiadások is emelkedtek az infláció hatására, ugyanis a költségvetési kiadások között több (a nyugdíjak és a kamatkidadások egy része) közvetlenül hozzá van kapcsolva az inflációhoz.

1. ábra
A kormányzati szektor egyenlege a GDP százalékában

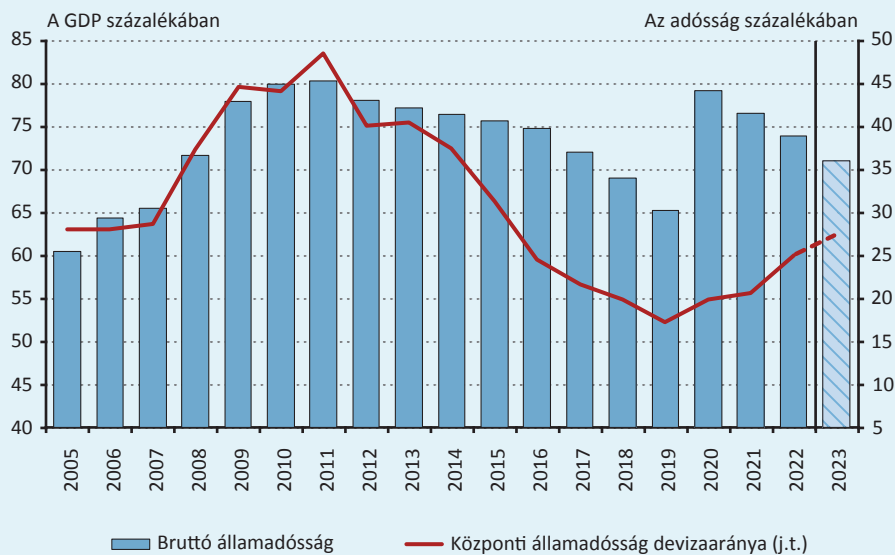
Forrás: KSH, MNB

A tavalyi évben az államháztartás hiánya a GDP 6,2 százaléka volt, az idei évben pedig prognózisunk szerint az EDP-jelentés publikálásával egyidőben megemelt kormányzati várakozással összhangban a GDP 5,2 százalékára mérséklődhet a deficit. Az új hiánycél mellett is szükséges a kiadások szoros kontrollja az év hátralevő hónapjaiban. A költségvetési törvény 2022-re 5,9 százalékos hiánycélt határozott meg, amit a kormány a 2021. decemberi várakozásában 4,9 százalékra csökkentett, majd 2022 szeptemberében 6,1 százalékra emelt. A hiánycél emelését a különleges földgázkészletek felhalmozása indokolta, amely a GDP 1,2 százalékaival növelte az ESA-hiányt. A tavalyi évben számottevően, 2.700 milliárd forintot meghaladó összegben felülteljesültek az adó- és járulékbévételek, ugyanakkor a kiadások szintje csaknem 3.700 milliárd forinttal az előirányzat felett alakult, elsősorban a jelentősen megugró állami energiakiadások, valamint a nyugdíjakhoz és a kamatfizetéshez kapcsolódó kiadások emelkedése következtében. A 2023-as költségvetési évre tavaly júliusban elfogadott törvény alapján a költségvetési hiánycél a GDP 3,5 százaléka volt, amelyet a kormány 2022 végén a GDP 3,9 százalékára módosított, majd 2023 októberében 5,2 százalékra tovább emelt.

A központi alrendszer első nyolchavi pénzforgalmi hiánya idén csaknem 3.300 milliárd forint volt, ami az éves előirányzat 97 százalékát jelentette, míg az első féléves eredményszemléletű deficit a féléves GDP 6,3 százalékát tette ki. Prognózisunk a költségvetési törvényben szereplőnél kedvezőtlenebb makrogazdasági feltételezésekkel számol, aminek következtében az adó- és járulékbévételek jelentősen, mintegy 1.450 milliárd forinttal elmaradhatnak az előirányzattól. Az elsődleges költségvetési kiadások esetén érdemi, közel 1.000 milliárd forintos megtakarításra számítunk, ennek mintegy felét azonban a kamatkidadások vártnál magasabb szintje ellensúlyozza. Az októberi EDP-jelentés alapján a várható pénzforgalmi hiány magasabb lehet az előirányzatnál és 4.450 milliárd forintot tehet ki.

A GDP-arányos bruttó államadósság a 2021. év végi 76,7 százalékról 2,8 százalékponttal 73,9 százalékra mérséklődött 2022 végére. Előrejelzésünk szerint idén folytatódik a GDP-arányos bruttó államadósság csökkenése, és 2023. év végére 71 százalékra mérséklődhet az adósságráta (2. ábra). Prognózisunk szerint a GDP-arányos bruttó államadósság magasabb lehet 2023. év végére a költségvetési törvényben szereplő 69,7 százalékos értéknél, ugyanakkor a törvényi előirányzatot meghaladó költségvetési deficit hatását némileg mérsékli a nominális GDP-re vonatkozó magasabb várakozásunk. Az idei devizakötvény-kibocsátások következtében a központi költségvetés adósságán belül a devizaarány 27 százalék fölé emelkedhet a 2022. év végi 25 százalékról.

2. ábra
A GDP-arányos bruttó államadósság várható alakulása

Megjegyzés: Az ábra 2005 és 2022 között a tényadatokat mutatja, a 2023. évi érték az MNB előrejelzése.

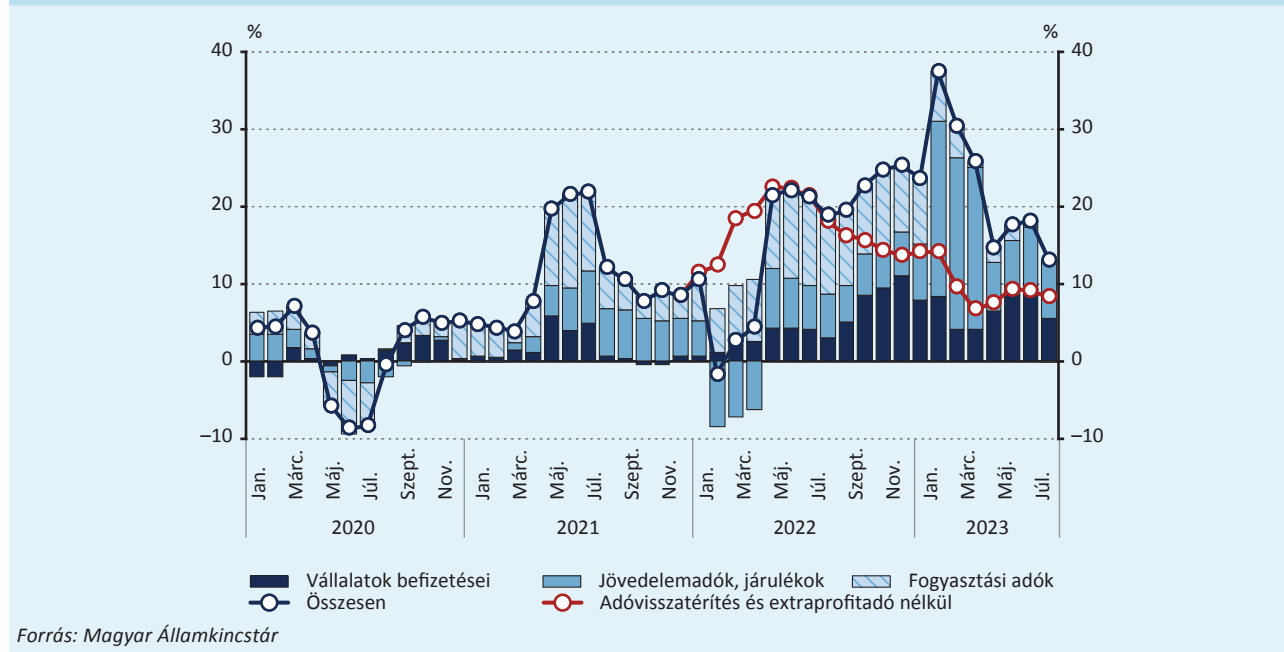
Forrás: ÁKK, MNB

A költségvetési stabilizáció érdekében a kormány 2022 májusában átfogó konszolidációs lépéseket jelentett be, amelyek hangsúlyos része az extraprofitra kivetett adók alkalmazása, illetve a költségvetési kiadások, elsősorban a beruházások érdemi visszafogása idén és a következő években. A bevezetett intézkedések elsődleges célja az egyensúly gyors helyreállítása, ezáltal az államháztartási hiány fokozatos mérséklődését biztosító költségvetési pálya elérése. Az extraprofitra kivetett adókból 2022-ben becslésünk szerint mintegy 700 milliárd forint bevétel származhatott, és azok az idei évben ennél is nagyobb összegben járulhatnak hozzá a költségvetési hiány mérsékelt csökkenéséhez.

A költségvetési adó- és járulékbévételek GDP-arányos szintje mintegy 1,2 százalékponttal emelkedett 2022-ben, ami ugyanakkor az adóvisszatérítés elszámolásának hatásával magyarázható. Az adó- és járulékbévételek a tavalyi évben gyors nominális növekedést mutattak, a pénzforgalmi bevételek ugyanis mintegy 18 százalékkal emelkedtek 2022-ben a megelőző évhez képest (3. ábra). A bővülést főként a vállalatok befizetéseknek, valamint a fogyasztási adók jelentős nominális emelkedése okozta. A jövedelemadók és járulékok ugyancsak pozitívan járultak hozzá a bevételek tavalyi bővüléséhez, ugyanakkor ezen hatást pénzforgalmi szemléletben 2022 első felében mérsékelt a gyermekesek számára visszatérített személyi jövedelemadó összege. A GDP hozzávetőleg 1 százalékának megfelelő összeg ugyanakkor eredményszemléletben a 2021-es évet érinti, amely elszámolás a bázisví adócentralizációt jelentősen mérsékli.

Az szja-visszatérítés egyszeri hatásától eltekintve az adócentralizáció 2022-ben stagnált volna. A tavalyi év közben kivetett extraprofitadók bevételnövelő hatása, valamint a költségvetési szempontból fontosabb adónemek alapját meghatározó dinamikus makrogazdasági folyamatok az adó- és járulékbevételek gyors nominális növekedését okozták, ugyanakkor az adócentralizáció nevezőjét adó nominális GDP is 20 százalékot megközelítő ütemben emelkedett 2022 során. A termelési és importadók GDP-arányos értéke 0,5 százalékponttal, míg a jövedelemadók szja-visszatérítéssel korrigált értéke 0,1 százalékponttal emelkedett, ezzel szemben a nettó társadalombiztosítási hozzájárulások GDP-arányos összege 0,7 százalékponttal csökkent, ami elsősorban a munkáltatói adóterhek kulcsának 4 százalékpontos csökkentéséhez köthető.

3. ábra
A központi alrendszer adó- és járulékbevételeinek éves változása (3 havi mozgóátlag)

2023-ban a költségvetés központi alrendszerének adó- és járulékbevételei előrejelzésünk szerint 1.450 milliárd forinttal elmaradhatnak a törvényi előirányzattól, ami elsősorban az infláció miatt stagnáló áfabevételekhez kapcsolódik. Az adó- és járulékbevételek 20 százalékos első nyolchavi növekedési dinamikájában a makrogazdasági alapfolyamatok mellett szerepet játszott a 2022 első felében folyósított adóvisszatérítés miatt kialakult alacsonyabb tavalyi bázis, valamint a 2022 második felében bevezetett extraprofitadók idei első félévi hatása, amelyek kiszűrése után az adó- és járulékbevételek augusztusig 9 százalékkal emelkedtek a tavalyi év azonos időszakához képest. A központi alrendszer általános forgalmi adó bevételei várakozásunk szerint jelentősen elmaradhatnak a költségvetési előirányzatoktól a magas infláció miatti fogyasztáscsökkenés hatására. Prognózisunk alapján az energiaellátók jövedelemadója bevételi soron és kisebb mértékben az egyéb vállalati- és munkát terhelő adóbevételek ugyancsak elmaradhatnak az előirányzattól.

Az állami kiadások 2022-ben jelentősen meghaladták az előirányzatot, 2023-ban ugyanakkor alacsonyabban alakulhatnak a költségvetésben szereplő várakozásnál. A kiadási többlet 2022-ben elsősorban a magas állami energiakiadásokhoz, illetve a nyugdíj- és kamatkidások emelkedéséhez volt köthető. Idén a költségvetési előirányzathoz képest várható megtakarítást főként az uniós programokkal kapcsolatos kiadások alacsonyabb teljesülése, valamint a még mindig magas, de a költségvetési várakozásnál előreláthatóan mérsékeltebb állami energiakiadások okozzák. 2023-ban az előirányzatnál magasabban alakulhatnak a lakástámogatások, a helyi önkormányzatok támogatása, a nyugdíjkiadások, illetve a kamatkidások.

A várható költségvetési folyamatok a releváns mentesítési záradékok alkalmazása mellett összhangban lesznek az államháztartás egyenlegére és az államadóságra vonatkozó hazai és nemzetközi előírásokkal. A magyar és uniós költségvetési keretrendszerben egyaránt szereplő maastrichti hiánykritérium előírja, hogy a kormányzati szektor eredményszemléletű hiánya nem lehet magasabb a GDP 3 százalékánál. A hazai költségvetés 2022. évi hiánya a GDP 6,2 százaléka lett, és az idei évre várható 5,2 százalékos deficit is meghaladja a küszöbértéket, de a maastrichti hiánycélra

mind az európai uniós, mind a hazai költségvetési keretrendszerben vonatkozik mentesítési klauzula. Az uniós szervek döntése alapján az általános mentesítési záradék alkalmazása az idei évben is fennmaradt, a magyar jogrendben pedig átmenetileg a 2021-2023 közötti költségvetési évekre felfüggesztésre került a 3 százalékos hiánykritérium és a középtávú költségvetési cél elérésére vonatkozó szabály is. Az államadósság csökkenése értékelésünk szerint mindkét évben megfelel mind az egyébként veszélyhelyzet miatt felfüggesztett Alaptörvény, mind a Stabilitási törvény adósságszabályának.

2. A kormányzati szektor 2022. évi egyenlege

A kormányzati szektor 2022. évi ESA-hiánya az októberi EDP-jelentés szerint a GDP 6,2 százaléka volt. A 2022. évi költségvetési törvény 5,9 százalékos GDP-arányos hiánycélt tartalmazott, amit a kormányzati várakozás előbb 4,9 százalékra csökkentett, majd 6,1 százalékra emelt, a különleges földgázkészletek felhalmozásával számolva. Tavaly az orosz-ukrán háború, valamint az energiaárak emelkedése a gazdasági környezet romlását eredményezték, amelynek hatására a kormányzat májusban stabilizációs intézkedésekről (beruházások elhalasztása, egyes ágazatokra kivetett extraprofitadók bevezetése) döntött. A 6,2 százalékos deficit alapján 2022-ben a kormányzati szektor hiánya 3,2 százalékponttal meghaladta a maastrichti referenciaértéket, azonban a hiánykritérium túllépését mind az európai uniós, mind a hazai költségvetési keretrendszerben életbe lépő mentesítési záradékok megengedték 2022-ben is. **A nominális GDP jelentős növekedésének köszönhetően 2022-ben is folytatódott a GDP-arányos bruttó államadósság csökkenése:** a 2021. év végi 76,7 százalékról 2,8 százalékponttal 73,9 százalékra mérséklődött 2022 végére.

A KSH októberi EDP-jelentése szerint 4.126 milliárd forintot kitevő ESA-hiány a központi alrendszer (központi kormányzat és társadalombiztosítási alapok egyenlege) 3.963 milliárd forintos és az önkormányzati alrendszer 163 milliárd forintos hiányából alakult ki. Az eredményszemléletű deficit a pozitív statisztikai korrekciók következtében a központi alrendszer esetében alacsonyabban, míg az önkormányzati alrendszerénél magasabban alakult, mint a pénzforgalmi hiány. Az önkormányzatok eredményszemléletű egyenlege a 2020. és 2021. évi többletek után 2022-ben deficittel zárt (1. táblázat).

Az államháztartás (központi és önkormányzati alrendszerek együttesen) 2022. évi pénzforgalmi hiánya 4.725 milliárd forintot tett ki év végén. **A központi alrendszer pénzforgalmi hiánya 4.672 milliárd forint volt 2022-ben.** Az EDP-jelentés szerint az éves pénzforgalmi deficit 1.519 milliárd forinttal lett magasabb a költségvetési törvényben meghatározott 3.153 milliárd forintos hiánycélnál.

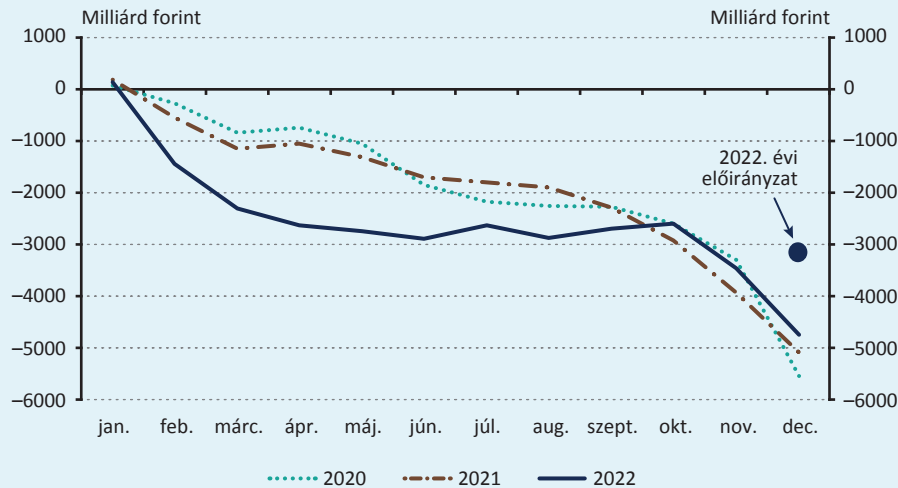
1. táblázat			
Költségvetési egyenlegmutatók alakulása 2022-ben			
	Pénzforgalmi egyenleg	ESA-híd	ESA-egyenleg
	Milliárd forint		
Központi alrendszer	-4 672	709	-3 963
Önkormányzatok	-52	-111	-163
Kormányzat összesen	-4 725	599	-4 126
	a GDP százalékában		
Központi alrendszer	-7,1	1,1	-6,0
Önkormányzatok	-0,1	-0,2	-0,2
Kormányzat összesen	-7,2	0,9	-6,2

Megjegyzés: A táblázatban kerekítések miatt eltérések adódhatnak.
Forrás: KSH, 2023. októberi EDP-jelentés

A **központi alrendszer pénzforgalmi bevételei** összességében 2.150 milliárd forinttal haladták meg a költségvetési törvényben meghatározott bevételi főösszeget. A bevételi többlet kialakulásában meghatározó szerepe volt a bérek és a fogyasztás gyors nominális növekedésének, illetve az év második felében befizetett különadóknak. A vártnál magasabb fogyasztási kiadások következtében a nettó áfabevételek 1.373 milliárd forinttal haladták meg a költségvetési előirányzatot, míg az év közben bevezetett különadók becslésünk szerint 704 milliárd forintos többletbevételt jelentettek.

4. ábra

A központi alrendszer pénzforgalmi hiányának éven belüli alakulása (halmozott érték)

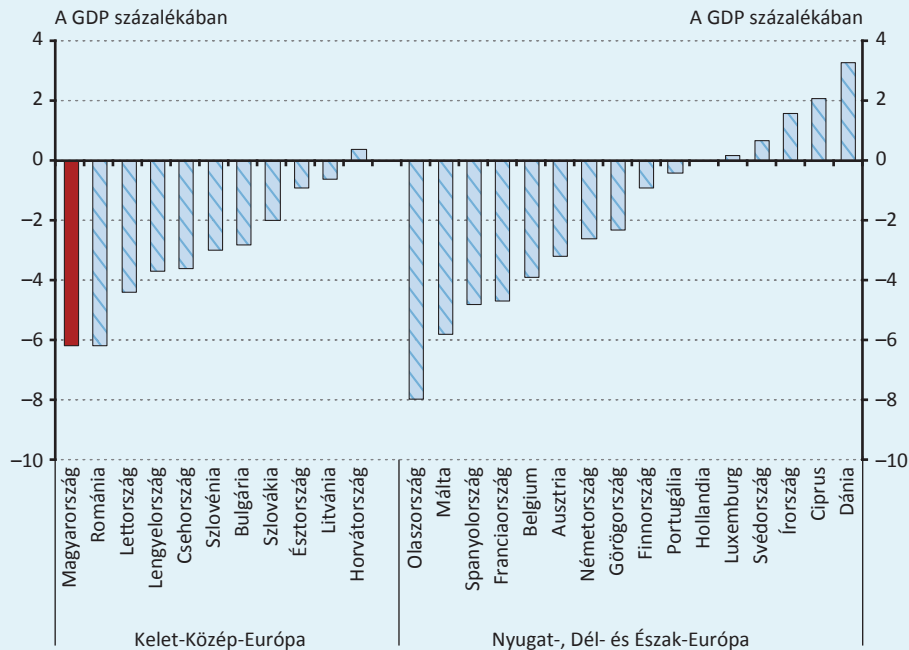

Megjegyzés: Az EDP-jelentés szerinti pénzforgalmi hiány mintegy 80 milliárd forinttal eltér a Magyar Államkincstár által közölt előzetes adatoktól.
Forrás: 2022. évi költségvetési törvény, Magyar Államkincstár előzetes adatok

A **központi alrendszer pénzforgalmi kiadásai** a részben konszolidált adataink szerint együttesen 3.751 milliárd forinttal haladták meg a költségvetési törvény előirányzatát. A többletkiadást főként az energiaárak emelkedése, valamint a magas inflációs környezet okozta. Az elsődleges kiadási többlet meghatározó része a költségvetési szerveknél, a Rezsivédelmi Alapból kifizetett egyedi és normatív támogatásoknál, a nyugdíjkiadásoknál, valamint az állami vagyonkezeléssel kapcsolatos kiadásoknál jelentkezett. Ezek mellett a nettó kamatkiadás 580 milliárd forinttal haladta meg a törvényi előirányzatot.

A **2022. évi magyar költségvetési hiány a második legmagasabb volt az Európai Unióban** (5. ábra). A 6,2 százalékos eredményszemléletű magyar hiánynál csak az olaszországi 8 százalékos hiány volt magasabb, míg a régióban Magyarországon és Romániában volt a legmagasabb a deficit. Az átlagos költségvetési hiány 3,6 százalék volt az Európai Unióban, azonban 15 ország 3 százalék alatti hiányt tudott elérni, melyek közül 7 ország már többletes egyenleggel rendelkezett 2022-ben.

5. ábra
A költségvetési egyenleg alakulása az Európai Unió országaiban 2022-ben

Forrás: Eurostat

2.1. A KÖLTSÉGVETÉST MEGALAPOZÓ MAKROGAZDASÁGI PROGNÓZISOK TELJESÜLÉSE

A magyar gazdaság teljesítménye 4,6 százalékkal emelkedett 2022-ben. A növekedés üteme a 2022. évi költségvetési törvény 5,2 százalékos várakozása alatt alakult, amit elsősorban a vártnál visszafogottabb beruházásbővülés magyarázott. 2022-ben a bruttó állóeszköz-felhalmozás 1,2 százalékkal bővült, 6 százalékponttal elmaradva a költségvetési várakozástól. A háztartások fogyasztási kiadásai 0,5, a közösségi fogyasztás 0,6, az export 1,3 és az import 1,1 százalékponttal mutatott magasabb növekedési dinamikát, mint a költségvetési törvény prognózisa.

2022-ben a nemzetgazdasági foglalkoztatottság 1,3 százalékkal emelkedett és historikusan magas szinten alakult. Az orosz-ukrán háború a vártnál kevésbé fejtett ki hatást a munkaerőpiacra, valamint a gazdasági növekedés és a járvány utáni gazdasági helyreállítás is támogatta a foglalkoztatotti létszám emelkedését. A bruttó átlagkereset növekedési üteme 2022-ben 17,4 százalék volt, mely érdemben meghaladta a költségvetési törvényben szereplő várakozást. Az éves bérdinamikához jelentősen hozzájárult az év eleji nagymértékű minimálbér- és garantáltbérminimum-emelés, illetve a magas inflációs környezet.

2. táblázat

A 2022. évi költségvetési törvényben szereplő makrogazdasági prognózis és a tényadatok összevetése (százalék)

	Költségvetési törvény	Tény
GDP változása reálértéken	5,2	4,6
Export	10,5	11,8
Import	10,0	11,1
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	7,2	1,2
Háztartások fogyasztási kiadása	6,0	6,5
Közösségi fogyasztás	-1,9	-1,3
Infláció	3,0	14,5
Bruttó átlagkereset	7,7	17,4

Forrás: KSH, 2022. évi költségvetési törvény

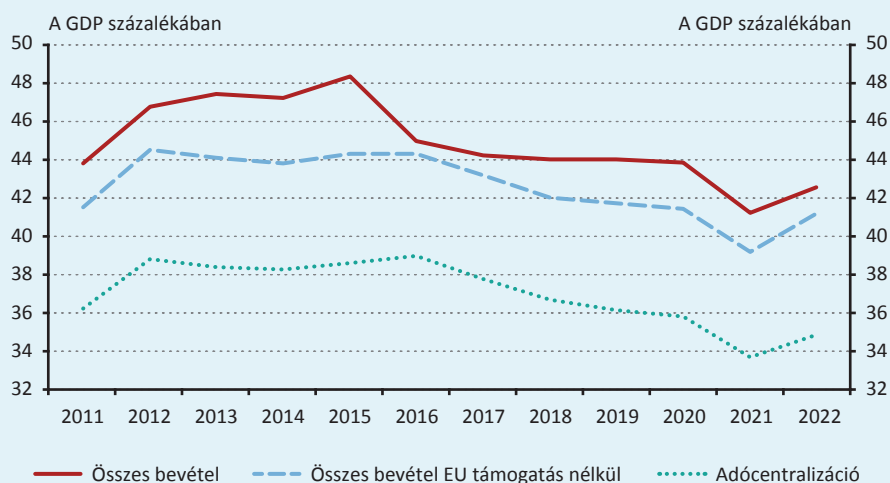
A fogyasztóiár-index a 2021 tavaszán tervezett 2022. évi költségvetési törvény készítésekor feltételezett 3,0 százalék helyett 14,5 százalék volt 2022-ben. Az éves infláció alakulására kínálati oldalról az élelmiszer-, nyersanyag- és energiaárak emelkedése gyakorolt jelentős hatást. Ezt egészítette ki keresleti oldalon, hogy a tavalyi év első felében folyósított kormányzati transferek (szja-visszatérítés, fegyverpénz, nyugdíjhoz köthető folyósítások, ágazati béremelések) miatt megnövekedett a háztartások fogyasztásának inflációs hatása is. A kedvező keresleti környezet lehetővé tette a vállalkozások számára, hogy a költségeik emelkedése által az indokoltnál nagyobb mértékben emeljék áraikat, így az árrepek és a profitráták növekedése, azaz a profitvezérelt infláció jelensége is közrejátszott az infláció emelkedésében.

2.2. A KÖLTSÉGVETÉS BEVÉTELEI

A kormányzati szektor eredményszemléletű bevételei a GDP 42,6 százalékára emelkedtek 2022-ben az előző évi 41,2 százalékhoz képest, az uniós támogatások nélkül a bevételek 2,0 százalékponttal bővültek (6. ábra). Az adócentralizáció a GDP arányában 1,2 százalékponttal 34,8 százalékra nőtt. Az adóbevételek GDP-arányos emelkedését a gyermeket nevelők számára juttatott tavalyi év eleji adóvisszatérítés 2021. évi eredményszemléletű elszámolásának hatása miatt kialakult alacsonyabb bázis okozza, ennek hatásával korrigálva az adócentralizáció 2022-ben stagnált volna. Az év második felében bevezetett különadók többletbevétele, valamint a makrogazdasági folyamatok miatt az eredményszemléletű adó- és járulékbévételek dinamikusan, az adóvisszatérítés hatásától eltekintve csaknem 19 százalékkal bővültek, azonban a nominális GDP is 20 százalékos megközelítő ütemben emelkedett a tavalyi évben.

6. ábra

A kormányzati szektor eredményszemléletű bevételei és az adócentralizáció mértéke

Forrás: KSH, Eurostat

A központi alrendszer részben konszolidált pénzforgalmi bevételei 23.634 milliárd forintot tettek ki 2022-ben, ezen belül 21.234 milliárd forint kapcsolódott az adó- és járulékbevételekhez (3. táblázat). Az adó- és járulékbevételek 2.737 milliárd forinttal meghaladták az eredeti törvényi előirányzatot, amit főként a fogyasztási adóbevételek és a gazdálkodó szervezetek befizetéseinek vártnál kedvezőbb alakulása magyaráz. Az uniós bevételek 958 milliárd forinttal maradtak el a törvényi előirányzattól.

3. táblázat

A központi alrendszer 2022. évi részben konszolidált pénzforgalmi bevételei (milliárd forint)

	2022		
	Törvényi előirányzat	Tény	Eltérés
KÖZPONTI ALRENDSZER ADÓ- ÉS JÁRULÉKBEVÉTELEI	18 496	21 234	2 737
Gazdálkodó szervezetek befizetései	1 960	2 895	935
Társasági adó	589	747	158
Pénzügyi szervezetek különadója	61	327	266
Kisadózók tételes adója	237	186	-51
Kisvállalati adó	121	145	24
Közműadó	53	53	0
Ökoadó	6	5	0
Bányajáradék	38	241	203
Játékadó	34	46	13
Egyéb adók és befizetések	15	26	11
Egyéb központosított bevételek	520	552	32
Energiaellátók jövedelemadója	55	204	149
Cégautóadó	39	50	11
Kiskereskedelmi adó	76	177	100
Rehabilitációs hozzájárulás	116	136	19
Fogyasztáshoz kapcsolódó adók	7 243	8 718	1 475
Általános forgalmi adó	5 487	6 860	1 373
Jövedéki adó	1 296	1 230	-67
Regisztrációs adó	25	16	-9
Távközlési adó	53	97	43
Pénzügyi tranzakciós illeték	233	294	61
Biztosítási adó	115	169	54
Légitársaságok adója	0	15	15
Turizmusfejlesztési hozzájárulás	34	38	5
Lakosság befizetései	3 156	3 144	-12
Személyi jövedelemadó	2 867	2 786	-81
Illetékbecfizetések, egyéb adók	199	262	63
Gépjárműadó	91	96	5
Elkülönített alapok adó és járulékbefizetései	441	436	-5
Társadalombiztosítási alapok adó és járulékbefizetései	5 697	6 040	343
Szociális hozzájárulási adó és járulékok	5 537	5 846	309
Egyéb járulékok és adók	160	195	34
EU-TÁMOGATÁSOKKAL KAPCSOLATOS BEVÉTELEK	2 386	1 428	-958
EGYÉB BEVÉTELEK	573	972	400
Állami vagyonnal kapcsolatos bevétel	276	470	194
Központi ktv. egyéb bevételei	149	265	116
Társadalombiztosítási alapok egyéb bevételei	35	42	7
Elkülönített alapok egyéb bevételei	113	196	83
BEVÉTELI TÉTELEK ÖSSZESEN	21 455	23 634	2 179

Megjegyzés: Részben konszolidált tételek: az államháztartás központi alrendszerén belüli bevételek és kiadások költségvetési hatása nettó értelemben szerepel.

Forrás: 2022. évi költségvetés zárszámadása, 2022. évi költségvetési törvény

A **gazdálkodó szervezetek** 2.895 milliárd forintot fizettek be a költségvetésbe 2022 folyamán. Ez az összeg 935 milliárd forinttal meghaladta a 2022. évi költségvetési törvényi előirányzatot. A folyamatokat jelentősen befolyásolták az adókat érintő intézkedések.

A 2022-es év költségvetési intézkedései két csoportra oszthatóak a gazdálkodó szervezetek befizetései esetében: a többletbevételek nagy része ideiglenes hatályú intézkedések révén érkezett a költségvetésbe, azonban hatályba léptek egyes adónemeknél tartós szabályváltozások is.

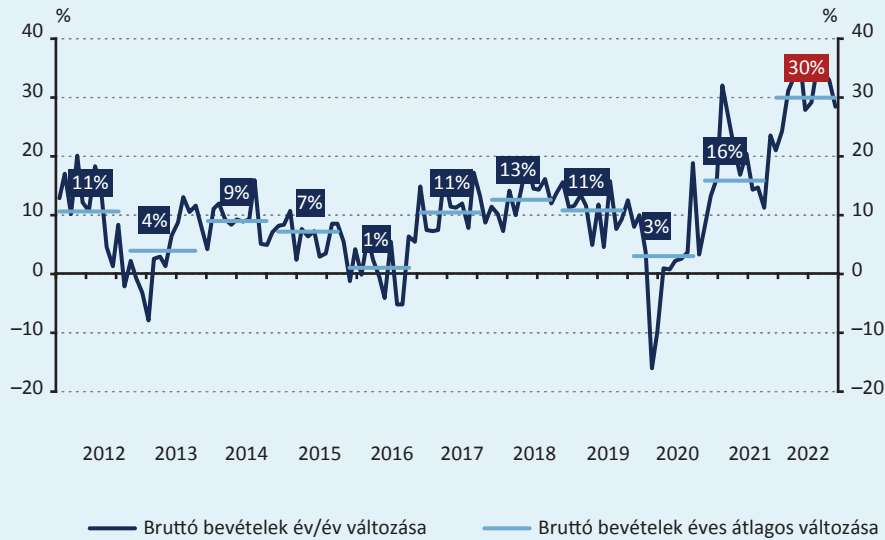
Ideiglenes szabályváltozás indokolja a többletet a **pénzügyi szervezetek különadójánál** (+266 milliárd forint), ahol az új különadót az év második felétől kellett befizetniük a hitelintézeteknek. A különadó alapja a hitelintézet által beszedett díj- és jutalékbevételek, míg az adókulcs 10 százalék volt. A **bányajáradék** (+203 milliárd forint) esetében a kőolaj és a földgáz után fizetendő bányajáradék kulcsok ideiglenesen háromszorosára emelkedtek. Az **energiaellátók jövedelemadója** (+149 milliárd forint) esetében az adóalanyok köre bővült a bioetanol-, és bioüzemanyag-termelőkkel, a napraforgóolaj-, valamint a keményítőgyártókkal. Ezen felül a Brent és az Ural árfolyamok különbözetéből származó nyereségre 25 százalékos különadó került kivetésre, amelynek a kulcsa előbb augusztusban 40, majd decemberben 95 százalékra emelkedett.

A **kiskereskedelmi adónál** (+100 milliárd forint) az év folyamán előbb állandó jellegű szabályváltozás került bejelentésre (2022. februári kezdettel az adónem legmagasabb kulcsa 0,2 százalékponttal 2,7 százalékra emelkedett), majd a tavaszi intézkedéscsomagban az adóalanyokat arra kötelezték, hogy a 2022. évre esedékes szokásos kiskereskedelmi adó mellett a 2021. évben befizetett adójuk 80 százalékának megfelelő összeget is befizessenek az államkincstárba. A kiskereskedelmi adón kívül tartós adóemelés érintette a cégautóadót (+11 milliárd forint), az adó mértéke átlagosan a korábbi 1,8-1,9-szeresére emelkedett. A **kisadózók tételes adójánál** (KATA) (-51 milliárd forint) az elmaradás az adóalanyok számának csökkentését célzó intézkedésből fakad. Az adóalanyok számának szűkítése 2022. szeptember elsején lépett hatályba. A változások értelmében csak azok a főállású egyéni vállalkozók alkalmazhatják a tételes adót, akik kizárólag magánszemélyeknek állítanak ki számlát. Számukra a bevételi értékhatár a korábbi 12 millióról 18 millió forintra emelkedett, viszont az emelt összegű KATA-fizetés lehetőségét kiveztették. A költségvetési törvényhez képest kedvezőbb makrogazdasági folyamatok miatt magasabban alakultak a **társasági adóból** (+158 milliárd forint), a **kisvállalati adóból** (+24 milliárd forint) és a **rehabilitációs hozzájárulásból** származó bevételek (+19 milliárd forint) is a 2022-es évben.

A 2021-es évhez viszonyítva 1.003 milliárd forinttal emelkedtek a gazdálkodó szervezetek befizetései. A növekmények az előirányzathoz való eltérésekhez hasonlóan főként intézkedések révén, illetve a kedvező makrogazdasági folyamatok következményeként álltak elő. Nagyrészt intézkedésekhez köthetően emelkedett a pénzügyi szervezetek különadójából (+266 milliárd forint), a bányajáradékból (+188 milliárd forint), az energiaellátók jövedelemadójából (+127 milliárd forint), a kiskereskedelmi adóból (+98 milliárd forint), illetve a cégautóadóból (+10 milliárd forint) származó bevétel 2021-hez képest. A makrogazdasági folyamatok magyarázzák főleg a társasági adóból (+189 milliárd forint), a kisvállalati adóból (+34 milliárd forint), az elektronikus útdíjból (+29 milliárd forint), a rehabilitációs hozzájárulásból származó (+22 milliárd forint) és a játékadó-bevételek (+17 milliárd forint) növekedését. A kisadózók tételes adójának utolsó négyhavi átalakítása az éves bevétel csökkenését eredményezte 2022-ben (-10 milliárd forint).

Az **általános forgalmi adóból** származó bevétel nettó 6.860 milliárd forintot tett ki 2022-ben, 1.463 milliárd forinttal meghaladva az előző évi bevételeket és 1.373 milliárd forinttal felülmúlva a törvényi előirányzatot. A törvényi előirányzat 125 százaléka teljesült, míg a bruttó bevételek növekedési üteme 30 százalékot tett ki, ami az utóbbi 10 év legmagasabb növekedési dinamikáját mutatja (7. ábra). 2012 óta ez az érték átlagosan 8-10 százalék körül mozgott. A kiskereskedelem forgalmának volumene 5,3 százalékkal emelkedett 2022-ben, míg a fogyasztói árak átlagosan 14,5 százalékkal nőttek.

7. ábra
A bruttó áfabevételek változása az előző év azonos időszakához viszonyítva

Forrás: Magyar Államkincstár

A **jövedéki adóbevételek** 1.230 milliárd forintot tettek ki 2022-ben, 67 milliárd forinttal elmaradva a költségvetési előirányzattól, a benzin és gázolaj jövedéki adójának ideiglenes csökkentése miatt. Az előző évhez képest az üzemanyagból származó jövedékiadó-bevételek 12 százalékkal csökkentek, míg a dohánytermékek után fizetett jövedékiadó-bevételek 13 százalékkal emelkedtek. A főként alkoholtételek után fizetett egyéb jövedékiadó-bevételek 23 százalékkal nőttek. 2022. februártól decemberig ideiglenesen két lépésben 5, majd további 20 forinttal csökkent a **benzin és a gázolaj literenkénti jövedéki adója**, ami nagyjából 100-120 milliárd forint kiesést jelentett a költségvetésnek. 2023. január 1-től ismét visszaállt a tavaly február előtti 120 Ft/liter a benzin, illetve gázolaj esetében a 110 Ft/liter jövedéki adó mértékre. A **dohánytermékek jövedéki adója** 2022 júliusában és 2023 januárjában emelkedett az EU-s szabálynak való megfelelés érdekében. Emelkedett a cigaretta tételes adó része, a két lépésben megvalósuló mintegy 13 százalékos adóemelés 2022-ben 15 milliárd forinttal javíthatta a költségvetés egyenlegét. Emellett az új dohánytermékek jövedéki adója is emelésre került, közelítve a cigaretta szálszámra, szintén mintegy 15 milliárd forint éves költségvetési hatással. Az **energiatermékek és az alkoholtételek** adójának július 1-jétől való emelésének költségvetési hatása nagyságrendileg 5 milliárd forintot tehetett ki tavaly.

A **légitársaságok hozzájárulása** bevételi soron 2022-ben 15 milliárd forint bevétel keletkezett. Először augusztusban jelentkező bevétel az új adónemként megjelenő departure tax, vagyis a légi személyszállítási tevékenység keretében a Magyarországról elutazók után fejenként fizetendő adó. Az adó összege az európai országokba utazók után 3.900 forint, míg az Európán kívüli országokba utazók esetén 9.750 forint volt 2022-ben. Az adó alanya a földi kiszolgáló, aki az adóterhet továbbháríthatja a légitársaságokra.

A **biztosítási adóból** származó bevételek 169 milliárd forintot tettek ki 2022-ben, 54 milliárd forinttal meghaladva a 2022-es költségvetési előirányzatot. A jelentős felülteljesülés mögött a nagyságrendileg 50 milliárd forintot kitevő pótdadó áll, ami az újonnan létrehozott Honvédelmi Alapba került.

A **távközlési adóból** származó bevételek 2022-ben 97 milliárd forintot tettek ki, 43 milliárd forinttal meghaladva a költségvetési előirányzatot. A felülteljesülés mögött a távközlési szektort érintő pótdadó áll, aminek költségvetési hatása 40 milliárd forintot tett ki. Míg a távközlési adót eddig a telefonszolgáltatók fizették a hívások és az előfizetők után, addig az új típusú különadókat fizető vállalkozások köre szélesebb, mert kiterjed az internetszolgáltatókra is.

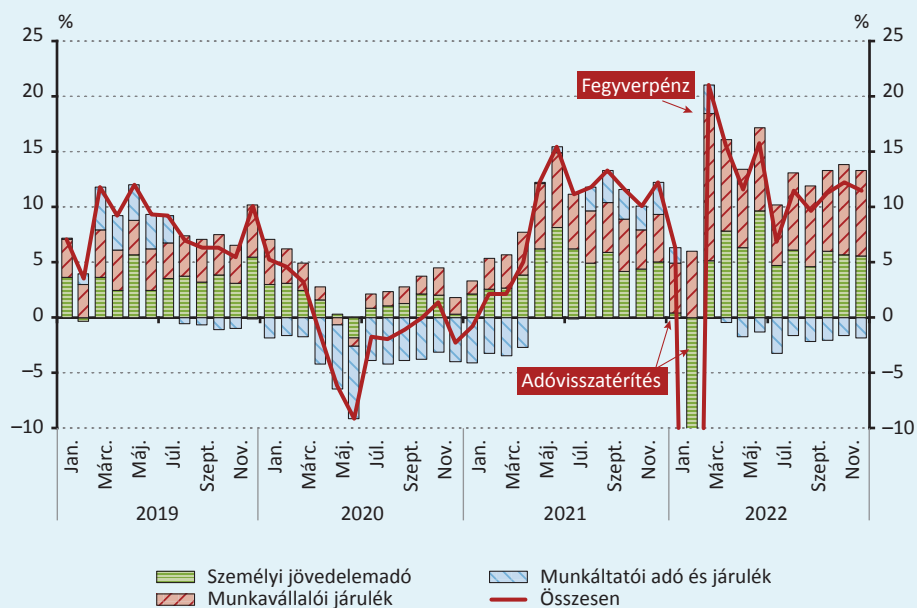
A **turizmusfejlesztési hozzájárulásból** származó bevételek 38 milliárd forintot tettek ki 2022-ben, 5 milliárd forinttal meghaladva a törvényi előirányzatot. Az adónem 2020-as szálláshely-vendéglátó szektorra való kiterjesztése óta ez volt az első év, amikor érdemi, a tervet meghaladó bevétel érkezett a költségvetésbe. A bevételek annak ellenére meghaladták az előirányzatot, hogy 2022. utolsó 3 hónapjában mentességet kaptak az érintett szektorok az adó befizetése alól. 2022. október 1. és 2023. március 31. között került felfüggesztésre a hozzájárulás befizetése, ezzel mintegy 20-25 milliárd forinttal támogatva a vendéglátás- és kereskedelmi-szálláshely-szolgáltatókat. Az intézkedés nagyjából 48 ezer vendéglátóhelyet és 2,6 ezer kereskedelmi-szálláshelyet érintett.

A **pénzügyi tranzakciós illetékből származó bevétel** 294 milliárd forintot tett ki 2022-ben, ami 61 milliárd forinttal, 26 százalékkal meghaladta az eredeti törvényi előirányzatot és szintén 61 milliárd forinttal a 2021. évi befizetéseket is. A jelentős felülteljesülést a 2022. júliusi módosítás magyarázza: a tranzakciónkénti 6 ezer forintos felső adófizetési határ 10 ezer forintra emelkedett, valamint változatlanul 0,3 százalékos kulccsal kiterjesztésre került az értékpapír-tranzakciókra is, ami alól a Kincstár és a Posta által végrehajtott tranzakciók képeznek kivételt.

Illetékbefizetésből 262 milliárd forint bevétel származott a tavalyi évben, 32 százalékkal magasabb bevételt generálva a törvényi előirányzathoz képest. Az illetékbevételek éves szinten 17 százalékkal emelkedtek a 2021. évi befizetésekhöz képest. A bővülés a vagyonszerzési illeték növekedésével magyarázható, ami az ingatlanok iránti kereslet, valamint az ingatlanárak emelkedésének köszönhető.

8. ábra

A munkát terhelő adók és járulékok éves változásának szerkezete 2019-2022 között

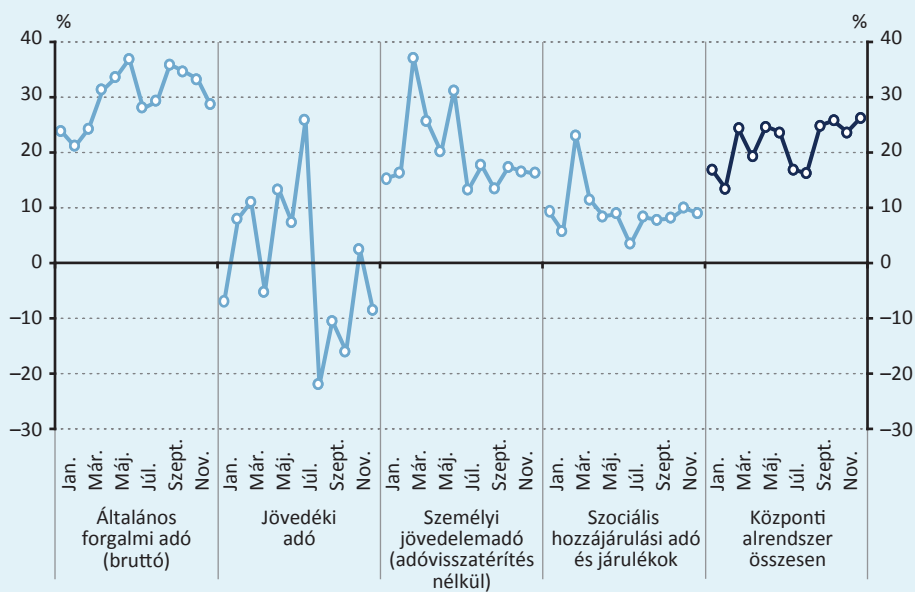

Forrás: Magyar Államkincstár, MNB

A **személyi jövedelemadóra** vonatkozó nettó 2.867 milliárd forintos előirányzat 97,2 százaléka teljesült 2022-ben. A 2.786 milliárd forintos pénzforgalmi bevétel kialakulásához a bruttó bevételek és a visszautalások tervezettől történő jelentős eltérése is hozzájárult. A személyi jövedelemadó 2022. évi előirányzata nem tartalmazta az év eleji, gyermeket nevelőknek folyósított adóvisszatérítés hatását, ami összesen mintegy 660 milliárd forinttal csökkentette a nettó bevételt. A bruttó bér- és keresettömeg vártnál dinamikusabb növekedése, illetve egyes egyedi intézkedések, mint a 2022 márciusára előrehozott fegyverpénz kifizetése (8. ábra) részben ellensúlyozták ezt a hatást, így a bevételek az év egészében csak mintegy 80 milliárd forinttal maradtak el az előirányzattól. 2022-ben bevezetésre került a 25 évnél fiatalabbak részleges személyijövedelemadó-mentessége, ami a megelőző év júliusában megfigyelt bruttó átlagkeresetig biztosít adómentességet az érintett fiatalok számára.

A **társadalombiztosítási és elkülönített alapok adó- és járulékbévételei** 2022-ben érdemben, mintegy 338 milliárd forinttal meghaladták a vonatkozó előirányzatokat. A bevételek annak ellenére alakultak jelentősen magasabban, hogy a költségvetési törvény alapján csak a második félévtől és mindössze 2 százalékponttal csökkent volna a munkáltatói adó- és járulékkerhek kulcsa, de ezzel szemben a 1,5 százalékos szakképzési hozzájárulás eltörlésével, valamint a szociális hozzájárulási adó 2,5 százalékpontos mérséklésével megvalósult összesen 4 százalékpontos adócsökkentés már az év elejétől hatályossá vált. A szociális hozzájárulási adóból származó bevételek ennek megfelelően 145 milliárd forinttal elmaradtak a költségvetési előirányzattól, míg a társadalombiztosítási járulékok közel 420 milliárd forinttal meghaladták az eredetileg tervezettet. További 2022. évi adóváltozásként a **népegészségügyi termékadó** hatálya alól kikerült az alkoholos italok többsége, ezzel szemben a megmaradt termékek esetén az adó mértéke több esetben sávossá alakult és emelkedett, illetve az adónem további új termékkörökre került kivetésre. Az **egyszerűsített foglalkoztatás** adóterhe ugyancsak emelkedett a 2022. évi konszolidációs lépések keretében.

9. ábra
A fontosabb adó- és járuléknemek változása az előző év azonos időszakához képest

Forrás: Magyar Államkincstár, MNB számítás

Az **uniós bevételek** jelentősen elmaradtak a törvényi előirányzattól, aminek elsődleges oka az, hogy az Európai Bizottság a korábban vártnál lényegesen később fogadta el a magyar Partnerségi Megállapodást és Helyreállítási Tervet. Ennek következtében az új ciklusból 2022. folyamán nem került elszámolásra számottevő mértékű költségvetési bevétel. A 2.386 milliárd forintos előirányzattal szemben mindössze 1.428 milliárd forinton teljesült bevételekből közel 1.100 milliárd forint tartozott a Széchenyi 2020 programokhoz, 240 milliárd forint pedig a Vidékfejlesztési Programhoz.

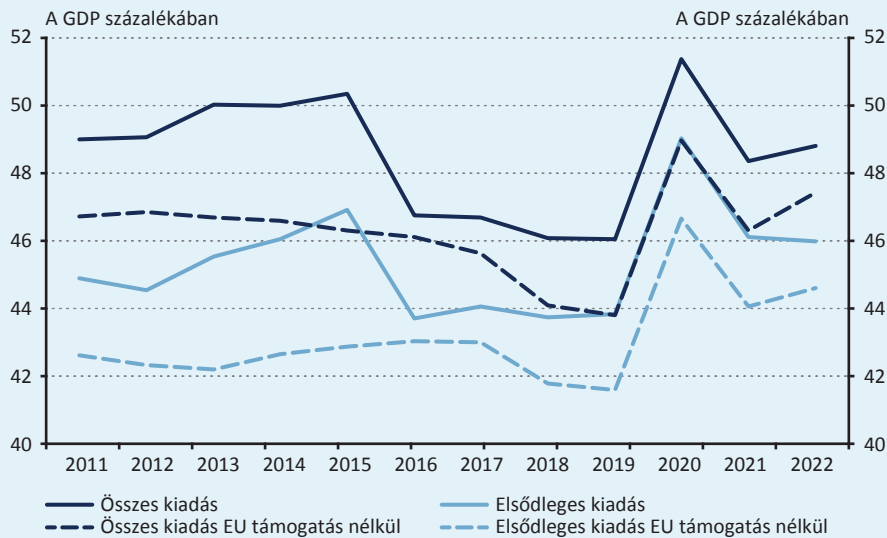
A fennmaradó **egyéb bevételek** összesen 942 milliárd forintot tettek ki, ami 369 milliárd forinttal haladja meg az előirányzatokat. Az **állami vagyonkezeléssel összefüggő** költségvetési bevétel 470 milliárd forint volt, ami 194 milliárd forinttal meghaladta a törvényi előirányzatot az állami tulajdonosi joggyakorlással kapcsolatos bevételek jelentős felülteljesülése miatt. A **központi költségvetés egyéb bevételei** együttesen 99 milliárd forinttal haladták meg a költségvetési törvény előirányzatát.

2.3. A KIADÁSOK ALAKULÁSA

A kormányzati szektor eredményszemléletű kiadásai az energiaárakkal kapcsolatos kiadások, a nyugdíjak és a kamatkidások következtében 2022-ben is az előzetes tervek felett alakultak, ugyanakkor az előző évhez képest 0,4 százalékponttal a GDP 48,8 százalékára mérséklődtek (10. ábra). Az uniós támogatások nélküli elsődleges kiadások tavaly a GDP 44,6 százalékára emelkedtek.

10. ábra

A kormányzati szektor kiadásainak és elsődleges kiadásainak alakulása (a GDP százalékában)

Forrás: KSH

A központi alrendszer konszolidált pénzforgalmi kiadásai 28.306 milliárd forintot tettek ki, ezen belül 26.461 milliárd forint kapcsolódott az elsődleges kiadási tételekhez (4. táblázat). Az elsődleges kiadások 3.118 milliárd forinttal haladták meg a költségvetési törvény előírányzatát. A jelentős összegű eltérés elsősorban az energiaárak emelkedése és a magas inflációs környezet okozta kiadásemelkedés következménye. A többletkiadások főként a központi költségvetési szervek kiadásainál, a Rezsivédelmi Alapból kifizetett normatív és egyedi támogatásoknál, a nyugdíjkiadásoknál, valamint az állami vagyonnal kapcsolatos kiadásoknál jelentkeztek. Mindezek mellett a nettó kamatkidadások 580 milliárd forinttal haladták meg a törvényi előírányzatot.

4. táblázat			
A központi alrendszer 2022. évi részben konszolidált pénzforgalmi kiadásai (milliárd forint)			
	2022		
	Törvényi előirányzat	Tény	Eltérés
ELSŐDLEGES KIADÁSI TÉTELEK	23 343	26 461	3 118
Egyedi, normatív és közmédiának nyújtott támogatás	590	1 106	516
Szociálpolitikai menetidj támogatás	120	118	-2
Lakástámogatások	382	635	253
Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap	685	717	32
Központi költségvetési szervek és fejezetek nettó saját kiadásai	6 937	8 448	1 511
Uniós kiadások	3 001	2 989	-12
Helyi önkormányzatok támogatása	873	1 082	209
Hozzájárulás az EU költségvetéséhez	565	586	21
Központi tartalékok	894	0	-894
Egyéb kiadások	1 074	1 840	766
Elkülönített alapok kiadásai	557	518	-39
GFA – Passzív kiadások	105	114	9
GFA – Start munkaprogram	120	120	0
Egyéb kiadások	332	283	-48
Társadalombiztosítási alapok kiadásai	7 665	8 421	756
NYA – Nyugellátások	4 163	4 790	628
EA – Rokkantsági, rehabilitációs ellátások	301	338	37
EA – Pénzbeli ellátások	586	623	37
EA – Gyógyító-megelőző ellátások	2 123	2 203	80
EA – Gyógyszerkassza nettó kiadásai	344	315	-28
Egyéb kiadások	148	151	3
NETTÓ KAMATKIADÁSOK	1 265	1 845	580
KIADÁSI TÉTELEK ÖSSZESEN	24 608	28 306	3 698
EGYENLEG	-3 153	-4 672	-1 519

Megjegyzés: Részben konszolidált tételek: az államháztartás központi alrendszerén belüli bevételek és kiadások költségvetési hatása nettó értelemben szerepel.

Forrás: 2022. évi költségvetés zárszámadása, 2022. évi költségvetési törvény

Az **egyedi, normatív és közszolgálati műsorszolgáltatás** támogatási jogcímcsoport együttes törvényi előirányzata 590 milliárd forint volt, a kifizetések összege több mint 1.106 milliárd forintot tett ki, így a kiadási többlet 516 milliárd forint lett, amely közel kétszeres kiadásteljesítést jelent. A kiadások jelentős emelkedése az energiaköltségek ugrásszerű növekedésének következménye. A kormány a növekvő energiaköltségekből származó veszteségek részbeni ellentételezése céljából az év során létrehozta a Rezsivédelmi Alapot. Az Alap 699 milliárd forintot elérő kiadásainak nagyobb része az egyedi támogatások között került elszámolásra. A rezsivédelmi szolgáltatás ellentételezésével kapcsolatos egyedi kiadások 2022-ben meghaladták a 375 milliárd forintot. Ugyanakkor az energia- és üzemanyagárak 2022. második félévi emelkedése a közösségi közlekedési vállalatok költségeit is a tervezettet meghaladó mértékben növelte, ezért ezek a vállalatok költségvetési többlettámogatásban részesültek. A fenti folyamatok együttesen vezettek a kiadások több mint 500 milliárd forintos túlteljesüléséhez.

A **szociálpolitikai menetidjtámogatás** költségvetési előirányzata 120 milliárd forint volt, a kiutalás összege 118 milliárd forintot tett ki. A támogatás összege a bázisidőszakhoz viszonyítva 23 milliárd forinttal emelkedett, a koronavírus-járvány enyhülése miatt bekövetkezett utaslétszám-emelkedés következményeként.

A **lakásépítési támogatásokra** fordított kiadások 635 milliárd forintot értek el, így több mint 250 milliárd forinttal meghaladták a 2021. évi támogatási összeget és a 2022. évi eredeti előirányzatot is. A magas kiadásokat elsősorban az Otthonfelújítási támogatáshoz kapcsolódó kifizetések okozták, mivel a 155 milliárd forintos előirányzattal szemben 395 milliárd forint támogatás kiutalására került sor, mert a program 2022. december 31-i befejezését megelőzően több mint 100 ezer kérelmet nyújtottak be, amelyek feldolgozása és kifizetése áthúzódott 2023-ra is. A Családok otthonteremtési kedvezményéhez – új és használt lakások építéséhez és vásárlásához, valamint preferált kistelepeleéseken megvalósuló beruházásokhoz – kapcsolódó kiadások közel 10 milliárd forinttal haladták meg a tervezett 103 milliárd forintot.

A **Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap** kiadásai 717 milliárd forintot értek el, amely 32 milliárd forinttal haladta meg az előirányzatot. Az alapból folyósított **családtámogatások** 400 milliárd forint, míg a **különléle jogcímen adott térítések** 24 milliárd forint kiadást jelentettek. Jelentősebb eltérés a **korhatár alatti ellátásoknál** alakult ki: a közel 115 milliárd forint kiadás mintegy 18 milliárd forinttal magasabb az előirányzatnál és 16 milliárd forinttal az előző évi értéknél is. A növekedés elsősorban a 13. havi nyugdíj teljes összegben történő folyósításának előrehozatalával, valamint a visszamenőlegesen folyósított, 13. havi ellátásra is kiterjedő kiegészítő nyugdíjemelésekkel magyarázható. A **szociális juttatásoknál** mintegy 14 milliárd forint kiadástállépes realizálódott. A folyósított 177 milliárd forint támogatás 24 milliárd forinttal magasabb az előző évi értéknél, a jövedelem pótló és jövedelemkiegészítő ellátások és a járási szociális feladatok ellátásának kiadásai is meghaladták a törvényi előirányzatot.

A **költségvetési szervek – uniós bevételek és kifizetések nélkül számított – nettó kiadása** a központi költségvetési befizetésekkel együtt 8.448 milliárd forint volt 2022-ben. Ez 180 milliárd forinttal, illetve 2,2 százalékkal magasabb a 2021. évi értéknél. A költségvetési törvény előirányzataiból számított nettó kiadás 6.937 milliárd forint, amelynél 1.511 milliárd forinttal magasabb kiadási szint valósult meg, így a törvényi előirányzatok felülteljesítése elérte a 21,9 százalékot. Ugyanakkor a nettó kiadások túllépésének tényleges növekménye alacsonyabb volt, ha figyelembe vesszük a költségvetési törvény tartalék előirányzatait is. A központi tartalékok tervezett összege 894 milliárd forint volt, ezek közül a céltartalékok, a Beruházási Alap és a rendkívüli kormányzati intézkedések tartalékkeretek felhasználására jellemzően a költségvetési szerveknél kerül sor. A költségvetési szervek bevételei az előirányzott 1.746 milliárd forint helyett 2.829 milliárd forintra teljesültek, az eltérés nagyobb része a törvényi előirányzatok fejezetek közötti átcsoportosítása miatti halmozódás következménye. A költségvetési szervek központi költségvetést megillető befizetései a tervezett 26 milliárd forint helyett 922 milliárd forintra teljesültek. Az előirányzat és a teljesülés közti eltérést elsősorban a Központi Maradványszámolási Alap bevételei – az előző évi előirányzatmaradványok központilag elrendelt befizetési kötelezettsége miatt keletkező bevételek – okozták. Összességében a központi költségvetés bevételi oldalán a költségvetési szervek és a központosított befizetések törvényi előirányzatai a tervezett 1.772 milliárd forint helyett 3.751 milliárd forintra teljesültek.

A **költségvetési intézmények és szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok bruttó kiadásai** 847 milliárd forinttal – 7,4 százalékkal – voltak magasabbak a bázisidőszakinál, ugyanakkor a költségvetési törvény előirányzatait 3.496 milliárd forinttal – 40,1 százalékkal – haladták meg. Mivel az előirányzatok teljesítése már tartalmazza a költségvetési tartalékok felhasználását, valamint a Központi Maradványszámolási Alapba és a Központi Megtakarítási Alapba történt befizetéseket is, ezért az ezekhez a tételekhez együttesen tartozó mintegy 1.249 milliárd forint összegű kiadást is figyelembe véve, az előirányzatot jelentősen meghaladó, 2.248 milliárd forint többletköltségre került sor a költségvetési szerveknél, ami 25,8 százalékos kiadás-túllépést jelent.

A **költségvetési intézmények** bérköltsége 10 százalékkal emelkedett a bázisévhez képest, a szociális hozzájárulási adókulcs csökkentésétől eltekintve 12 százalékos növekmény adódik, de a közalapítványi formába átszervezett felsőoktatási intézmények létszámhatását és a rendvédelmi szolgálati juttatás kifizetését is figyelembe véve a költségvetési intézmények munkavállalóinak bruttó bére – átlagosan, nagy szórás mellett – több mint 18 százalékkal emelkedett 2022-ben az előző évhez képest. Az intézmények egyéb működési célú kiadásainál a bázisévhez képest jelentős költségcsökkentés volt 2022-ben, az ilyen típusú kiadásokra 287 milliárd forintot fordítottak az intézmények, amely az előző évi teljesítés 57,8 százaléka. Az intézmények beruházási és felújítási kiadásai mindössze 11 milliárd forinttal (1,5 százalékkal) növekedtek 2022-ben az

előző évhez képest. Az egyéb kiadások töredékükre estek vissza 2022-ben, ilyen kiadásokra 61 milliárd forintot fordítottak az intézmények, szemben a 2021. évi 414 milliárd forintos kiutalással.

A **szakmai fejezeti kezelésű előirányzatok bruttó kiadásai** 5.034 milliárd forintra teljesültek, 668 milliárd forinttal magasabbra, mint a 2021. évi zárszámadási törvénnyel megállapított bázisévi bruttó kiadás. A többletkiadást teljes egészében a működési célú támogatásokra fordították a fejezetek, a nominális kiadásnövekmény 1.078 milliárd forint (52,8 százalék) volt a bázisidőszakhoz képest. A felhalmozási célú kiadások a 2021. évi 1.899 milliárd forintról 1.435 milliárd forintra mérséklődtek, amely mintegy 24 százalékos csökkenést jelent. A dologi kiadásokra fordított támogatások mérsékelten emelkedtek, a nominális támogatásnövekmény 32 milliárd forint volt, amely 8,4 százalékos növekedési ütemet jelent.

Az **uniós kiadások** 2022. évi 3.001 milliárd forintos előirányzata 2.989 milliárd forintra teljesült. Ebből közel 1.400 milliárd forint kapcsolódott a 2014-2020-as kohéziós programokhoz, több mint 400 milliárd forint a Vidékfejlesztési Programhoz, valamint 660 milliárd forint került kifizetésre a 2021-2027-es kohéziós politikai operatív programok keretében. A Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszköz (RRF) által finanszírozandó programokra 500 milliárd forint előleget fizetett ki a költségvetés.

A **helyi önkormányzatok támogatása** kiadási előirányzatot 873 milliárd forintos tervszámmal fogadta el az Országgyűlés. A kiutalt támogatás összege 1.082 milliárd forint volt, ami 23,8 százalékkal haladta meg a törvényi előirányzatot. A 2021. évben megvalósult támogatást 6,6 százalékkal haladta meg a tavalyi központi támogatás. A nominális többletkiadást a céltartalékok egy részének szokásos felhasználása (pl. a szociális ágazatban foglalkoztatottakat érintő bérintézkedés) és a „Gazdaság-újraindítási programok” tartalékkeretből megvalósult addicionális támogatások okozták. Az utóbbiak esetében elsősorban fejlesztési és beruházási projektekre biztosított többletforrásokat a kormányzat.

A **hozzájárulás az Európai Unió költségvetéséhez** kiadási soron az eredeti költségvetési előirányzathoz képest 21 milliárd forint többletkiadás teljesült. Ugyanakkor 21 milliárd forinttal alacsonyabb volt Magyarország befizetése az egy évvel korábbinál, mivel a 2021-es bázisévben a korábbi évek magasabb GNI növekedése miatt pótlólagos befizetést kellett a magyar költségvetésnek teljesítenie az uniós költségvetésbe.

Az eredeti költségvetési törvény 894 milliárd forint keretösszeget tartalmazott a **központi tartalékok** kiadásai előirányzatain. Összességében a tartalékelőirányzatok jelentős túllépése valósult meg 2022-ben, amelyre a Gazdaság-újraindítási programok, a Céltartalékok és a Járvány Elleni Védekezés Központi Tartaléka elnevezésű előirányzatok esetében került sor. A központi tartalékok felhasználása esetében az 1.547 milliárd forint összegű túlköltség elsősorban a Gazdaság-újraindítási programokon keresztül valósult meg, amely 1.281 milliárd forinttal lépte túl az eredeti, 68 milliárd forint összegű előirányzatot. A Járvány Elleni Védekezés Központi Tartaléka előirányzat 81 milliárd forinttal teljesült túl. A 2022. évi béremelésekre betervezett 106 milliárd forint céltartalék 612 milliárd forinttal felülteljesült a kormány pótlólagos bérintézkedései hatására. Ugyanakkor a Beruházási Alap részbeni zárolása következtében az Alap kiadásainál közel 440 milliárd forint megtakarítás realizálódott.

A **központi költségvetés egyéb kiadásai** 766 milliárd forinttal haladták meg a törvényi előirányzatokat. Az eltérés mögött egyrészt az állami vagyonkezeléssel kapcsolatos kiadások túlfutása állt. Az **állami vagyonnal kapcsolatos kiadások** az elfogadott költségvetési előirányzatot 355 milliárd forinttal meghaladva 1.155 milliárd forintot tettek ki. A magas többletkiadást részben az okozta, hogy a Rezsivédelmi Alapból nyújtott rezsitámogatási kiadások egy részét, közel 324 milliárd forintot az állami vagyonkezeléssel kapcsolatos kiadások között számolták el.

Az **elkülönített állami pénzalapok konszolidált kiadásai** 39 milliárd forinttal maradtak el az előirányzattól, a magasabb bevételek következtében, így az alapok 2022-es egyenlege a költségvetési előirányzathoz képest összesen 117 milliárd forinttal lett magasabb. A legnagyobb súlyú Gazdaság-újraindítási Foglalkoztatási Alap (GFA) kiadásai 48 milliárd forinttal lettek alacsonyabbak, amit szinte teljes egészében az EU-s elő- és társfinanszírozási kiadások jelentős csökkenése magyaráz. A GFA passzív kiadásai nagyjából az előirányzatnak megfelelően alakultak.

A **Start Munkaprogramhoz kapcsolódó kiadások** az előirányzottak megfelelően 120 milliárd forintra teljesültek. A KSH kimutatása szerint 2022-ben a közfoglalkoztatottak éves átlagos létszáma 74,3 ezer fő volt, amely közel 10 ezer fős létszámcsökkenést jelent az előző évhez képest. Az összkiadásból 97 milliárd forint volt a bérköltség, a dologi és felhalmozási kiadásokra fordított rész meghaladta a 23 milliárd forintot.

A **társadalombiztosítási alapok kiadásainak** konszolidált összege 8.421 milliárd forint volt 2022-ben, ami 756 milliárd forinttal haladta meg a költségvetési törvény megfelelő előirányzatainak összegét. A társadalombiztosítás pénzügyi ellátásaihoz köthető kiadások (nyugdíjak, táppénz, anyasági ellátások) előirányzat feletti növekedése elsősorban a költségvetést megalapozó makrogazdasági feltevések és a tényleges folyamatok közötti eltérésekből adódott, amihez a kormányzati intézkedések közül jelentősen hozzájárult a 13. havi nyugdíj korábban tervezettnél gyorsabb visszaépítése is.

A **Nyugdíjbiztosítási Alap** 2022. évi kiadásainak összege 4.806 milliárd forint volt, ami 636 milliárd forinttal (15 százalékkal) haladta meg a költségvetési törvényben előirányzott összeget. Az Alapból folyósított **nyugellátások** összege 4.790 milliárd forint volt, míg az Alap **egyéb kiadásai** közel 16 milliárd forintot tettek ki. A 2021. évi tényadathoz képest 684 milliárd forinttal (17 százalékkal) emelkedtek a Nyugdíjbiztosítási Alap 2022. évi kiadásai, amely szinte teljes egészében a nyugellátásokhoz köthető. A nyugellátások kiadásainak jelentős növekedése javarészt az alábbi tényezők eredőjeként adódik:

- A **korábbi években megállapított nyugellátások** összesen 14 százalékkal emelkedtek 2022-ben, ami számításaink szerint közel 480 milliárd forinttal járult hozzá a Nyugdíjbiztosítási Alapból folyósított kiadások emelkedéséhez az előirányzathoz képest. 2022 januárjában **5 százalékos nyugdíjemelés** valósult meg, ami 2 százalékponttal haladta meg a költségvetési törvény 3 százalékos inflációs várakozása alapján tervezett év eleji indexálás mértékét. A januári emelés hatása 203 milliárd forintra becsülhető, melyből számításaink szerint mintegy 81 milliárd forint többletkiadást jelent az előirányzatokhoz képest. A költségvetési várakozásokat meghaladó áremelkedés következtében **júliusban 3,9 százalékos**, majd **novemberben további 4,5 százalékos inflációkövető kiegészítő nyugdíjemelésről** döntött a kormány, melyek hatásai rendre 162 milliárd forintra és 194 milliárd forintra becsülhetők a Nyugdíjbiztosítási Alapból folyósított ellátások esetén. A fentiekén túl a 2021. évben megvalósult kiegészítő nyugdíjemelések áthúzóó hatásai több mint 50 milliárd forinttal járultak hozzá a kiadások növekedéséhez.
- A **13. havi nyugdíj** eredeti terveknél gyorsabb ütemű visszaépítése 173 milliárd forint többletkiadást jelentett az előirányzathoz képest 2022-ben (a tervezettnél magasabb nyugdíjemelések hatásaitól eltekintve). 2021-ben a januári ellátás 25 százaléka került kifizetésre, míg a 2022. évi költségvetés tervezésekor a havi ellátás 50 százalékanak megfelelő összegű 13. havi juttatással számolt a kormány. A 13. havi nyugdíjak teljes összegének kifizetése 363 milliárd forint kiadást eredményezett 2022-ben a Nyugdíjbiztosítási Alapban (ebből 28 milliárd forint köthető a kiegészítő emelésekhez), ami 283 milliárd forinttal haladja meg a 2021. évi összeget.
- A **nyugdíjprémium** céltartalék terhére 21 milliárd forint kifizetés valósult meg 2022 novemberében, ami 47 milliárd forinttal marad el az előirányzattól. A 2022-ben kifizetett juttatás a tervezettnél mérsékeltebb reálnövekedés alapján legfeljebb 10 ezer forint összegben került megállapításra.

A **nyugdíj- és nyugdíjszerű ellátások** (nyugellátások, korhatár alatti ellátások, rokkantsági- és rehabilitációs ellátások) kiadásai összesen 5.243 milliárd forintot tettek ki 2022-ben, ami a költségvetési előirányzatok összegét 682 milliárd forinttal, míg a 2021. évi kiadásokat 723 milliárd forinttal haladta meg.

Az **Egészségbiztosítási Alap** nettó kiadásainak összege 3.615 milliárd forint volt, ami mintegy 120 milliárd forinttal haladta meg a 2022. évi költségvetési törvény előirányzatát. Az eltérés túlnyomó többsége a gyógyító-megelőző ellátások soraihoz köthető. A pénzügyi ellátások kiadásai a költségvetési törvényt megalapozó várakozásoknál kedvezőbb bruttó átlagkereset adat következtében haladták meg az előirányzatokat.

A **gyógyító-megelőző ellátások** 2.203 milliárd forintot tettek ki, ami 80 milliárd forinttal haladta meg a 2022. évi előirányzatot. A jelentős eltérés abból adódik, hogy az előirányzaton felül 38 milliárd forint működési kiadás került kifizetésre a célelőirányzatok terhére, míg a nagyértékű gyógyszerfinanszírozás 58 milliárd forinttal haladta meg az előirányzatot.

A **gyógyszerkassza nettó kiadásai** 315 milliárd forintot teljesültek, ami 28 milliárd forinttal maradt el az előirányzattól. A bruttó kiadások 9 milliárd forinttal maradtak el a költségvetési törvényben tervezett összegüktől, míg a gyógyszergyártók és forgalmazók befizetései 19 milliárd forinttal haladták meg a költségvetési előirányzatot.

A **pénzbeli ellátások** 623 milliárd forintot tettek ki, ami 37 milliárd forinttal haladta meg az előirányzatok összegét. Az eltérés elsősorban abból adódik, hogy a költségvetés tervezésének időpontjában a ténylegesnél kedvezőtlenebb munkaerőpiaci folyamatokra (mérsékeltébb bérdinamika) számítottak. A **táppénzre** fordított kiadások 10 milliárd forinttal, a **gyermekgondozási és örökbefogadói díj** kiadásai 21 milliárd forinttal, míg a **csecsemőgondozási díj**hez kapcsolódó kifizetések 5 milliárd forinttal haladták meg az előirányzatot.

A **rokkantsági és rehabilitációs ellátások** kiadásai 338 milliárd forintot tettek ki 2022-ben, ami közel 37 milliárd forinttal haladta meg a költségvetési törvény előirányzatát. Az eltérés azzal magyarázható, hogy a 2022. évi költségvetési törvény tervezését megalapozó várakozásokat meghaladó infláció következtében végrehajtott kiegészítő nyugdíjemelések – amelyek visszamenőleges hatállyal, a 13. havi ellátás összege után is kifizetésre kerültek – a rokkantsági és rehabilitációs ellátásokra is kiterjedtek.

A **nettó eredményszemléletű kamatkiadás** a GDP 2,3 százaléka volt 2022-ben, ami a 2,8 százalékos bruttó kamatkiadás és a GDP 0,5 százalékat kitevő kamatbevétel eredőjeként alakult ki. A kamatkiadások emelkedését főként az inflációval és az inflációs várakozásokhoz köthető elvárt kamatok növekedésével együtt emelkedő, korábbi éveknél magasabb állampapírpiaci hozamok okozták. Ennek hatását visszafogta, hogy az államadósság lejáratának hosszítása következtében az államadósság csak mintegy negyede származott új kibocsátásból 2022-ben, míg a meg nem újított adósságelemekre az elmúlt évekre jellemző alacsonyabb kamatokot kellett fizetni. A kamatbevételek emelkedése főként a kormányzati betétekre kapott kamatokhoz köthető. A **nettó pénzforgalmi kamatkiadások** 1.845 milliárd forintot tettek ki 2022-ben és 580 milliárd forinttal haladták meg a költségvetési előirányzatban szereplő értéket. Ez annak a következménye, hogy a bruttó kamatkiadások 731 milliárd forinttal, míg a bevételek 151 milliárd forinttal voltak magasabbak a törvényben szereplőnél. A vártnál magasabb bruttó kamatkiadás és kamatbevétel főként a korábbi éveknél magasabb inflációs és hozamkörnyezet következménye.

2.4. ÖNKORMÁNYZATOK GAZDÁLKODÁSA

Az októberi EDP-jelentés szerint az önkormányzati alrendszer 52 milliárd forint pénzforgalmi hiánnyal zárta a 2022-es évet. Az alrendszer ESA-bevételei 6,3 százalékkal emelkedtek 2021-hez képest, a bevételek összege 3.540 milliárd forint körül alakult, ami a GDP 5,3 százaléka. Ugyanakkor az alrendszer ESA-kiadásai a bázisévhez képest 14,5 százalékkal növekedtek, az év végén 3.680 milliárd forint körül alakultak, amely a GDP 5,5 százaléka. A kiadások közül a munkabérfizetések 16,7 százalékkal emelkedtek, míg a dologi kiadásokra közel 20 százalékkal fordítottak többet az önkormányzatok, mint az előző évben. A dologi kiadások magas növekedési ütemét elsősorban az energiaköltségek megugrása okozta. A beruházásokra fordított kiadások 15,3 százalékkal növekedtek és meghaladták a GDP 1,3 százalékat.

A KSH által végrehajtott statisztikai korrekciók összege 111 milliárd forinttal növelte az alrendszer pénzforgalmi hiányát. A korrekció mintegy négyötöd része az európai uniós támogatások elszámolásához kapcsolódik. Az önkormányzati alrendszer ESA-elszámolás szerinti egyenlege 163 milliárd forint deficitet mutat 2022-re, amely a 2021. évi egyenleghez képest 249 milliárd forintos pozícióromlást jelent, tehát az előző évi többlet hiányba fordult 2022-ben. Az egyenleg romlása mögött elsősorban az uniós forrásokkal kapcsolatos elszámolások állnak, továbbá a megemelkedő bér- és dologi kiadások, amelyekről elmaradt a bevételek növekedési üteme.

2.5. STATISZTIKAI KORREKCIÓ (ESA-HÍD)

A pénzforgalmi bevételek és kiadások, valamint az ezekből adódó pénzforgalmi egyenleg és az európai uniós módszertan szerint számított ESA-egyenleg közötti megfelelést a pénzforgalmi elszámolásokat kiegészítő statisztikai korrekciók (ESA-híd) biztosítják. Statisztikai korrekciók alkalmazására azért van szükség, mert a tranzakciók egy részét az Európai Unióban alkalmazott megközelítés szerint a teljesítés időpontjában kell elszámolni (eredményszemléletű elszámolás), míg a magyar költségvetési számvitel szabályai a tranzakciókat a pénzmozgás időpontjában veszik figyelembe (pénzforgalmi elszámolás). Továbbá, az uniós előírások szélesebb körben értelmezik az államháztartás (kormányzati szektor) fogalmát, mint a magyar törvényi szabályozás, egyes nonprofit intézményeket, egyes állami tulajdonú vállalatokat és állami irányítás alatt álló egyéb szervezeteket, valamint bizonyos pénzügyi műveleteket (pl. hitelműveleteket) is a kormányzati szektorhoz sorolnak. Ezért az Európai Unióban alkalmazott módszertan szerint számított ESA-egyenleget a kormányzati szektorra számolja ki a KSH, így ez a hiánymutató szektorális terjedelemben is különbözik az államháztartás pénzforgalmi (GFS) egyenlegétől.

A 2022. évi költségvetési törvény az eredményszemléletű statisztikai korrekciók egyenlegét a GDP 0,0 százalékában (-16 milliárd forintban) határozta meg. A 2023. októberi EDP-jelentés adatai szerint az ESA-híd 599 milliárd forint volt 2022-ben, azaz a GDP 0,9 százaléka. Az eltérés több tényezőre vezethető vissza, ezek közül a meghatározóak a GDP 1,2 százalékát elérő MSZKSZ különleges földgázkészlet vásárlása, illetve az szja visszatérítéshez, az uniós elszámolásokhoz és az államadósság kamatterheihez kapcsolódó statisztikai korrekciók.

A 2022-ben visszatérített személyi jövedelemadó 2021. évre történő visszakönyvelése, valamint a szokásos mértékű évenkénti szja statisztikai korrekció együttesen 738 milliárd forinttal növelték a az eredményszemléletű személyi jövedelemadó bevételt. Az adósságszolgálathoz kapcsolódó kamatszámolások (a kifizetett és a felhalmozódott kamatok különbözetei, a swap elszámolások nélkül) 356 milliárd forinttal járultak hozzá a pénzforgalmi egyenlegnél kedvezőbb ESA-egyenleg kialakulásához. A magánnyugdíjpénztártól átvett vagyon statisztikai elszámolása 31 milliárd forinttal növelte az ESA-bevételeket.

A kormányzati szektorba sorolt vállalatok és nonprofit intézmények együttesen 831 milliárd forinttal rontották a kormányzati szektor ESA elszámolás szerinti egyenlegét a pénzforgalomhoz képest. A magas összegű ESA-kiadást növelő korrekciót elsősorban a kormányzati szektorba besorolt Magyar Szénhidrogén Készletező Szövetség földgázbeszerzése okozta, amelynek döntő része a különleges készletek feltöltésére fordított 800 milliárd forintot meghaladó kiadáshoz köthető. A Babaváró támogatásokhoz és az egyéb standardizált garanciákhoz kapcsolódóan összességében 78 milliárd forint hiánynövelő statisztikai korrekciót számolt el a KSH. Az adó- és adójellegű bevételek (a 2022-ben teljesített személyi jövedelemadó visszatérítések nélkül), továbbá az egyéb bevételek statisztikai korrekciói együttesen 182 milliárd forinttal csökkentették az ESA-híd többletét. Ezen belül a pénzforgalmi áfabevételeknél az eredményszemléletű áfabevételek mintegy 385 milliárd forinttal alakultak alacsonyabban.

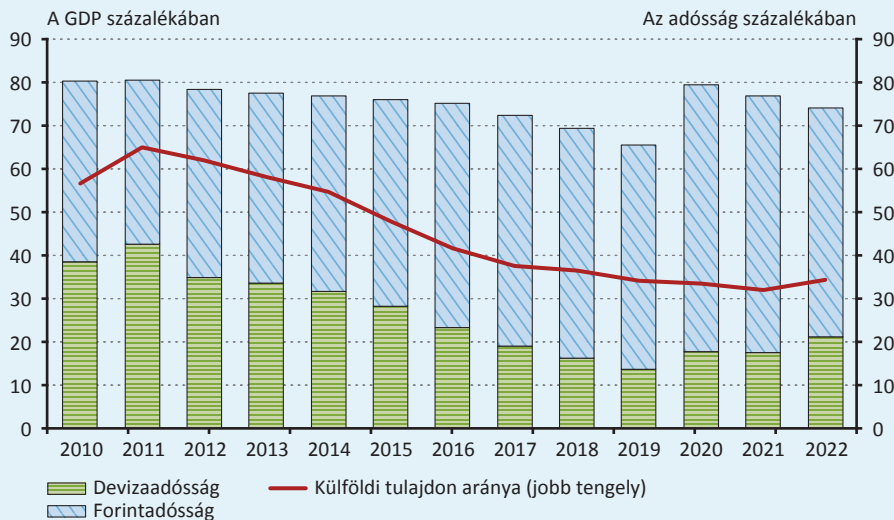
A kormányzati szektor alrendszerének dologi kiadásai, valamint a kormányzati szektor bérköltségének eredményszemléletű elszámolása összességében 66 milliárd forinttal növelte meg az ESA elszámolás szerinti kiadásokat. A fenti tételek együttes hatására alakult ki a 2022-es költségvetési törvényjavaslatba beterjesztett ESA-hídnál 615 milliárd forinttal kedvezőbb 2022. évi ESA-híd.

2.6. AZ ÁLLAMADÓSSÁG ALAKULÁSA

A GDP-arányos bruttó államadósság 2022 végén 73,9 százalékra csökkent (11. ábra), ami 2,8 százalékpontos mérséklődést jelent a 2021. év végi 76,7 százalékhoz képest. Az államadósság-ráta csökkenését elsősorban a nominális GDP jelentős növekedése okozta, ugyanis a nominális GDP közel 20 százalékkal emelkedett. Az államadósság emelkedése irányába hatott a központi adósságon kívül eső besorolt vállalatok adósságának emelkedése, a magas pénzforgalmi hiányt finanszírozó 3.900 milliárd forintot meghaladó nettó kibocsátás, valamint a devizaadósság átértékelődése.

11. ábra

A bruttó államadósság, valamint azon belül a forint- és devizaadósság, és a külföldi tulajdon arányának alakulása

Forrás: MNB

2022 végére a devizakötvény-kibocsátások következtében az államadósságon belüli devizaarány tovább nőtt, és némileg emelkedett a külföldi tulajdon államadósságon belüli aránya az előző évhez képest. Az Államadósság Kezelő Központ 2022-ben mintegy 2.270 milliárd forint értékű nettó devizakibocsátást hajtott végre, amin belül a nagybani nettó devizakötvény-kibocsátás 1.910 milliárd forintot tett ki. A devizakötvény-kibocsátások következtében a központi államadósság devizaaránya 25 százalékra emelkedett a 2021-es 20,6 százalékos szintről. Az államadósság-kezelési stratégia egyik fő célja a belföldi finanszírozás erősítése, aminek köszönhetően a külföldi tulajdon aránya továbbra is alacsony, az államadósság mintegy egyharmadát – 34,1 százalékát – tette ki 2022 végén.

3. A 2023. évi államháztartási folyamatok várható alakulása

3.1. A KORMÁNYZATI SEKTOR 2023. ÉVI VÁRHATÓ EGYENLEGE

Előrejelzésünk szerint 2023-ban az államháztartás eredményszemléletű hiánya a GDP 5,2 százaléka lehet, ami alapján teljesülhet az EDP-jelentés publikálásával egyidőben 5,2 százalékra megemelt kormányzati hiánycél (5. táblázat). A 2022 júliusában elfogadott 2023. évi költségvetési törvény 2023-ra 3,5 százalékos hiánycélt határozott meg, amit a kormány 2022 végén 3,9 százalékra, majd a 2023. októberi EDP-jelentés publikálásával párhuzamosan 5,2 százalékra emelt. Előrejelzésünk szerint a bevételek 1.979 milliárd forinttal alacsonyabbak lehetnek a költségvetésben tervezetthez képest, azon belül a központi alrendszer adó- és járulékbévételei 1.449 milliárd forinttal, az EU-támogatásokkal kapcsolatos bevételek 510 milliárd forinttal maradhatnak el az előirányzattól. Az elsődleges kiadások 984 milliárd forintos megtakarítása mellett 493 milliárd forinttal több kamatkidadás várható 2023-ban a költségvetésben tervezetthez képest. Az októberi EDP-jelentés alapján a várható pénzforgalmi hiány magasabb lehet az előirányzatnál és 4.450 milliárd forintot tehet ki.

5. táblázat							
A kormányzati szektor 2023. évi egyenlege							
	Törvényi előirányzat	EDP szerint várható	MNB-előrejelzés	Törvényi előirányzat	EDP szerint várható	MNB-előrejelzés	Eltérés (MNB-EDP)
	milliárd forint			a GDP százaléka			
1. Központi alrendszer egyenlege	-3 400	-4 450	-4 888	-4,4	-6,0	-6,3	-0,3
2. Önkormányzatok egyenlege	-124	87	127	-0,2	0,1	0,2	0,0
3. Államháztartás pénzforgalmi (GFS) egyenlege (1+2)	-3 524	-4 363	-4 761	-4,5	-5,8	-6,1	-0,3
4. ESA-híd	462	461	751	0,6	0,6	1,0	0,4
5. Kormányzati szektor ESA-egyenlege (3+4)	-3 062	-3 902	-4 010	-3,9	-5,2	-5,2	0,0

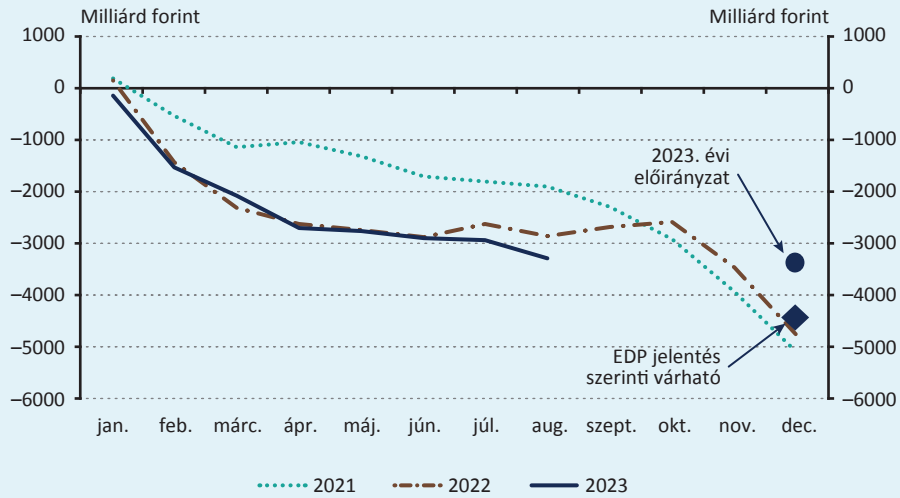
Megjegyzés: A táblázatban kerekítések miatt eltérések adódhatnak. A GDP-arányos értékek eltérő GDP-előrejelzések alapján kerültek kiszámításra.

Forrás: A 2023 márciusában módosított 2023. évi költségvetési törvény, 2023. októberi EDP-jelentés, MNB 2023. szeptemberi Inflációs jelentés

Prognózisunk a törvényben szereplőnél alacsonyabb gazdasági növekedéssel, bérdinamikával és fogyasztásbővüléssel számol, aminek következtében az adó- és járulékbévételek jelentősen elmaradhatnak az előirányzattól. Az önkormányzati egyenlegre vonatkozó várakozásunk lényegében megegyezik, míg a statisztikai korrekciókra vonatkozó előrejelzésünk a GDP 0,4 százalékaival kedvezőbb hiány irányába mutat, így összességében az ESA-egyenlegre vonatkozó prognózisunk megegyezik a 2023. októberi EDP-jelentésben szereplő várható ideai deficittel.

A központi alrendszer kumulált pénzforgalmi hiánya augusztus végéig 3.299 milliárd forint volt, ami a 2023 márciusában módosított éves előirányzat 97 százaléka (12. ábra). A központi alrendszer adó- és járulékbévételei több mint 2.600 milliárd forinttal magasabban alakultak az év első 8 hónapjában, míg a központi alrendszer kiadásai közel 3.500 milliárd forinttal haladták meg a tavalyi év azonos időszakának értékét. A kiadások emelkedésének nagyobb része a nyugdíjkiadásokhoz, illetve a kamatkidadásokhoz köthető, amit a tavaly bevezetett extraprofitadók, valamint a munkát terhelő adó- és járulékbévételek növekedése részben ellensúlyozott az év első nyolc hónapjában. A fogyasztási és forgalmi adók a magas infláció következtében számottevően elmaradtak a tervezettől, ami a magasabb költségvetési hiány kialakulásának fő oka.

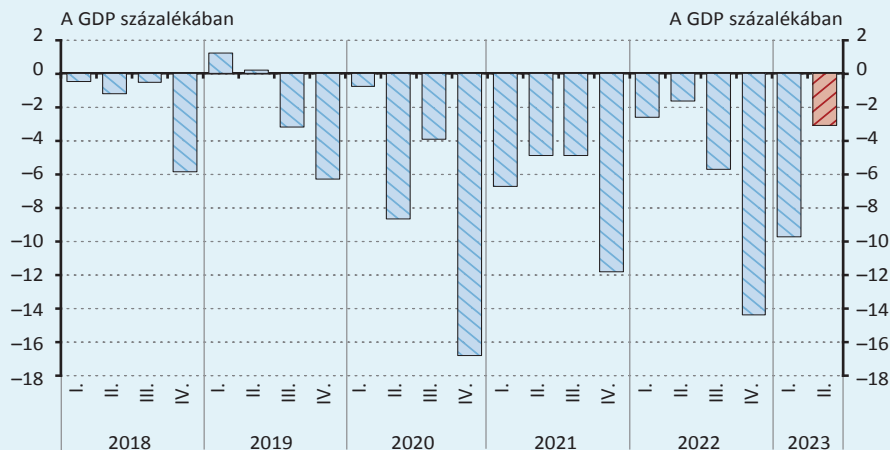
12. ábra
A központi alrendszer éven belüli kumulált pénzforgalmi egyenlege

Forrás: A 2023 márciusában módosított 2023. évi költségvetési törvény, Magyar Államkincstár, 2023. októberi EDP-jelentés

2023 első félévében az eredményszámléletű hiány a féléves GDP 6,3 százaléka volt. Az első negyedéves eredményszámléletű hiány a negyedéves GDP 9,7 százalékát tette ki, ami a korábbi évekhez képest magas deficitnek számít, míg a második negyedévben a negyedéves GDP 3,1 százaléka volt (13. ábra). A magas hiányhoz jelentősen hozzájárultak a megnövekedett energiaköltségek után fizetett támogatások, melyek összege a Magyar Államkincstár adatai alapján az első félév során megközelítette az 1.200 milliárd forintot.

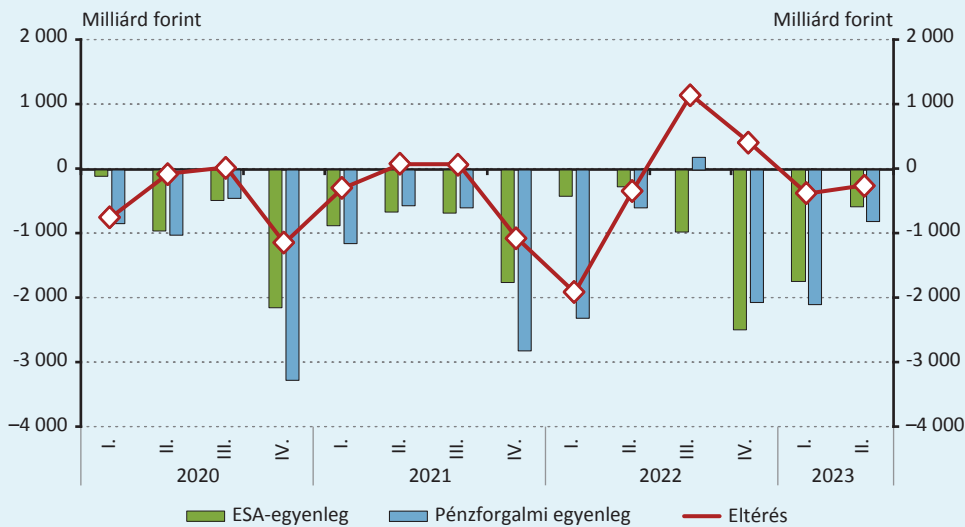
13. ábra
A költségvetés eredményszámléletű egyenlegének alakulása

Forrás: KSH, MNB

Az államháztartás 2023. első féléves halmozott eredményszámléletű hiánya 2.296 milliárd forint volt, ami 600 milliárd forinttal kedvezőbb a 2.896 milliárd forintos pénzforgalmi hiánynál (14. ábra). Az eltérést főként az uniós támogatások megélőjezése és a csak pénzforgalmi szemléletben elszámolt Vodafone felvásárlás mintegy 360 milliárd forintos összege okozhatta, amelyeket részben ellensúlyozott, hogy az idén bevételként elszámolt EU-források többsége a tavalyi évben érkezett be. Az első félévben az uniós támogatásokhoz kapcsolódó pénzforgalmi kiadás 1.461 milliárd forint, míg a bevétel 772 milliárd forint volt.

14. ábra
A negyedéves eredményszámla (ESA) és pénzforgalmi egyenleg közötti eltérés

Forrás: KSH, Magyar Államkincstár

3.2. A KÖLTSÉGVETÉST MEGALAPOZÓ MAKROGAZDASÁGI PROGNÓZIS

A 2023 márciusában módosított 2023. évi költségvetési törvény makrogazdasági prognózisa 1,5 százalékos, az MNB 2023. szeptemberi előrejelzése (-0,5) – 0,5 százalék közötti gazdasági növekedéssel számol az idei évre. 2023 második negyedévében a hazai GDP 2,4 százalékkal mérséklődött éves bázison. Negyedéves összevetésben négy egymást követő negyedéve csökken a gazdasági teljesítmény, az idei harmadik negyedévben azonban újra megindulhatott a növekedés negyedéves alapon. A jegybank előrejelzése minden felhasználás oldali tétel esetében alacsonyabb a költségvetési prognózisnál, a legnagyobb eltérés a bruttó állóeszköz-felhalmozás esetében mutatkozik. 2023-ban az alacsony gazdasági teljesítmény hátterében elsősorban a magas infláció és az állami beruházások visszafogása áll a jegybanki prognózis szerint.

6. táblázat

A 2023. évi költségvetési törvényben és az MNB 2023. szeptemberi Inflációs jelentésében szereplő makropályák összehasonlítása (százalék)

	Költségvetési törvény	MNB	Eltérés
GDP	1,5	(-0,5) - 0,5	(-2,0) - (-1,0)
Háztartások fogyasztási kiadása	0,8	(-2,0) - (-1,8)	(-2,8) - (-2,6)
Közösségi fogyasztás	0,5	(-0,7) - (-0,3)	(-1,2) - (-0,8)
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	-1,0	(-8,5) - (-7,5)	(-7,5) - (-6,5)
Export	2,8	1,6 - 2,2	(-1,2) - (-0,6)
Import	1,4	(-2,6) - (-2,0)	(-4,0) - (-3,4)
GDP-deflátor	14,9	17,9	3,0
Infláció	15,0	17,6 - 18,1	2,6 - 3,1
Nemzetgazdasági bruttó keresettömeg	15,8	13,8 - 14,1	(-2,0) - (-1,7)
Nemzetgazdasági bruttó átlagkereset	15,8	13,4 - 13,7	(-2,4) - (-2,1)
Foglalkoztatottak száma a nemzetgazdaságban	0,0	0,5 - 0,6	0,5 - 0,6

Forrás: A 2023 márciusában módosított 2023. évi költségvetési törvény, MNB 2023. szeptemberi Inflációs jelentés

Míg az MNB előrejelzésében a foglalkoztatás további emelkedésére számít, addig a 2023 márciusában módosított költségvetési törvény prognózisa szerint a foglalkoztatottak száma a 2022. évi szintjén maradhat idén. Az MNB legfrissebb előrejelzése szerint a foglalkoztatás 0,5 – 0,6 százalékkal emelkedhet 2023-ban, a költségvetési törvény azonban nem számít érdemi változásra a foglalkoztatottak létszámában. Az MNB szeptemberi prognózisa szerint a nemzetgazdasági

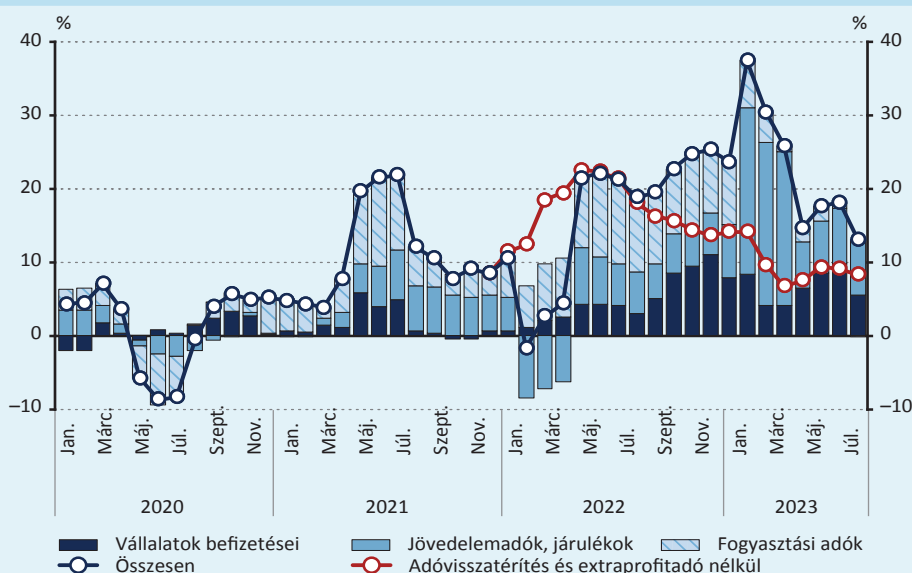
bruttó átlagkereset a költségvetési várakozástól (15,8 százalék) elmaradó mértékben, 13,4 – 13,7 százalékkal nőhet. A 2023. eleji bérdinamikát a minimálbér év eleji jelentős emelése, az inflációs várakozások és a munkaerőpiac historikusan magas feszessége határozta meg, míg az infláció erősödő ütemű csökkenése és a reálbérek ennek köszönhető növekedése visszafogottabb bérdinamikát eredményez az év második felében.

A 2023 márciusában módosított 2023. évi költségvetési törvényt 15 százalékos inflációval tervezték, az MNB szeptemberi Inflációs jelentésében 17,6 – 18,1 százalékos inflációra számít az idei évben. Az MNB előrejelzése szerint 2023 folyamán egyre markánsabban jelentkezik a szigorú monetáris politika, a tavalyi évhez képest mérsékeltebb globális nyersanyagárak, a visszafogott hazai fogyasztás és a kormányzat piaci versenyt élénkítő intézkedéseinek árleszorító hatása. Az idei infláció gyors ütemű csökkenését bázishatások is támogatják. Ugyanakkor a kőolaj világpiaci árának elmúlt hónapokban megfigyelhető emelkedése erőteljesen éreztette a hatását a hazai üzemanyagárakban, ami lassítja a deflációs folyamatot.

3.3. A KÖZPONTI ALRENDSZER PÉNZFORGALMI BEVÉTELEI

A költségvetés központi alrendszerének adó- és járulékbetételei előrejelzésünk szerint **1.449 milliárd forinttal elmaradhatnak a törvényi előirányzattól.** Az adó- és járulékbetételek 20 százalékos első nyolchavi növekedési dinamikájában a makrogazdasági alapfolyamatok mellett szerepet játszott a 2022 első felében a gyermekes családoknak folyósított adóvisszatérítés miatt kialakult alacsonyabb tavalyi bázis, valamint a 2022 második felében bevezetett extraprofitadók idei első félévi hatása, amelyek kiszűrése után az adó- és járulékbetételek augusztusig 9,2 százalékkal emelkedtek a tavalyi év azonos időszakához képest (15. ábra). A központi alrendszer bevételei várakozásunk szerint érdemben elmaradhatnak a költségvetési előirányzatoktól, elsősorban az adó- és járulékbetételek, ezen belül is főként az általános forgalmi adó tervezettnél alacsonyabb teljesülése miatt. Prognózisunk alapján az energiaellátók jövedelemadója bevételi soron, és kisebb mértékben az egyéb vállalati- és munkát terhelő adóbevételek ugyancsak elmaradhatnak az előirányzattól. Így összességében az alrendszer bevételei a költségvetési törvényben szereplőnél 1.449 milliárd forinttal alacsonyabbak lehetnek.

15. ábra
A központi alrendszer adó- és járulékbetételeinek éves változása (3 havi mozgóátlag)

Forrás: Magyar Államkincstár, MNB

A **társasági adóbevételek** 21 milliárd forinttal haladhatják meg a 2023. évi költségvetési törvény előirányzatát. Az eltérés a makrogazdasági folyamatok alakulásából adódik, főként a nagyvállalati befizetések vonatkozásában. Az év első nyolc hónapjában a társasági adóbevételek 207 milliárd forinttal haladták meg az előző év azonos időszakának befizetését és elérték a 749 milliárd forintot. Ez az összeg meghaladja a 2022 egésze folyamán befizetett pénzforgalmi társasági adóbevételt.

A **pénzügyi szervezetek különadójából** származó bevételek 8 milliárd forinttal maradhatnak el a 2023. évi költségvetési törvény előirányzatától. Az adónemet továbbra is érinti a költségvetési kiigazítás kapcsán bevezetett különadó. Az év első felében e különadó alapja a hitelintézet által beszedett díj- és jutalékbevételek voltak, míg az adókulcs 8 százalékot tett ki. A második félévben az extraprofitadóalap az előző éves adózás előtti nyereség 50 százaléka lett, amelynek első 10 milliárd forintjára 13 százalékos, az ezt meghaladó összegekre 30 százalékos adókulcs vonatkozik. Az első nyolc hónap folyamán a különadó-bevételek elérték a 153 milliárd forintot, 111 milliárd forinttal meghaladva az előző év azonos időszakának befizetéseit. 2022 folyamán az extraprofitkülönadó befizetése októberre és decemberre koncentrálódott, mert az új szabályokat 2022 augusztusától vezették be, míg 2023-ban október és december mellett júniusban is volt adófizetési kötelezettsége a hitelintézeteknek.

A **kiskereskedelmi adóból** származó bevételek 18 milliárd forinttal lehetnek magasabbak a költségvetési törvény előirányzatánál. Ennél az adónemnél a 2022-es pótdadót felváltja az adókulcsok emelése, ezáltal az adó mértékének progresszivitása erősödik. 500 millió forint alatti nettó árbevételig az adókulcs maradt 0 százalék, 500 millió forint és 30 milliárd forint között 0,15 százalékra növekedett a korábbi 0,1 százalékról. 30 és 100 milliárd forint között a 0,4 százalékos kulcs 1 százalékra változott, 100 milliárd forint felett pedig 2,7-ről 4,1 százalékra emelkedett az adónem kulcsa. Augusztus végéig az adóalanyok 116 milliárd forintot fizettek be az államkincstárba, 70 milliárd forinttal meghaladva az előző év első nyolc hónapjának bevételeit. 2022-ben a különadó-fizetési kötelezettség az év utolsó 5 hónapjára koncentrálódott.

A **bányajáradékból** származó bevételek várakozásunk szerint 53 milliárd forinttal lehetnek alacsonyabbak a költségvetési törvény előirányzatánál. A jelentős különbség abból adódik, hogy az energiahordozók világpiaci árai a költségvetési törvény feltevéseinél alacsonyabban alakulnak. Ezt az adónemet is érintik a 2022-24. évi költségvetési intézkedések, amelyek keretében előbb számottevően emelték, majd az előző felére csökkentették, végül a 2022-es második félévi intézkedések előtti kulcsok körülbelül háromszorosára emelték a kőolaj és a földgáz után fizetendő bányajáradék kulcsokat. Az első nyolc hónapban 186 milliárd forint bányajáradék érkezett be a költségvetésbe, 81 milliárd forinttal meghaladva a 2022. január és augusztus között befizetett járadék összegét, amely időszak folyamán az adóalanyoknak nagyrészt nem volt érvényben különadó-fizetési kötelezettsége.

Az **energiaellátók jövedelemadójából** származó bevétel 247 milliárd forinttal maradhat el a költségvetési törvényben foglalt értéktől, főként világpiaci folyamatok következményeként. Az adónem esetében az adóalanyok köre bővült a bioetanol-, és bioüzemanyag-termelőkkel, a napraforgóolaj-, valamint a keményítőgyártókkal, míg az adónem kulcsa 31 százalékról 41 százalékra emelkedett. A Brent és az Ural árfolyamok különbségéből származó nyereségre 95 százalékos különadó került kivetésre, amely ugyanakkor a vártnál alacsonyabb többletbevételt eredményezett a költségvetés számára. A kőolajtermék-előállító adóalanyok a 2022. évi árbevételük után további 2,8 százalékos különadót kötelesek befizetni az államkincstárba. Augusztus végéig az adónemből származó bevétel 308 milliárd forint volt. Ez az összeg 244 milliárd forinttal magasabb az előző év azonos időszakának bevételeinél, ami a tavalyi alacsony, különadót még nem tartalmazó bázishoz köthető.

A **gyógyszergyártói adóból** származó bevételek 18 milliárd forinttal maradhatnak el a költségvetési törvény előirányzatától. Az adónem 2022 végén került bevezetésre és 2023 folyamán érkeznek az első számottevő bevételek ezen a soron a költségvetésbe. Nyolc hónap alatt 44 milliárd forint befizetés érkezett ezen a soron az államkincstárba, ami az előirányzat 36 százalékát teszi ki.

A **kisadózók tételes adójából** (KATA) várható bevételek 12 milliárd forinttal maradhatnak el a költségvetési törvényben szereplő előirányzattól. Az eltérés az adóalanyok számára vonatkozó becslések különbségéből fakad. A 2022. őszi intézkedés révén csak azok az adóalanyok maradtak a KATA hatálya alatt, amelyek főfoglalkozású egyéni vállalkozóként kizárólag magánszemélyek részére nyújtanak terméket vagy szolgáltatást (kivéve a taxiszolgáltatást). Az adóalanyok számának szűkítése 2022. szeptember elsején lépett életbe. Az első nyolc hónap alatt a kisadózók tételes adójából származó bevétel 48 milliárd forint volt, 96 milliárd forinttal elmaradva az előző év első nyolc hónapjának befizetéseitől.

7. táblázat					
A központi alrendszer részben konszolidált pénzforgalmi bevételei (milliárd forint)					
	2023				
	Törvényi előirányzat	Január-augusztusi teljesülés	Előirányzat százaléka	MNB-előrejelzés	Eltérés: MNB - előirányzat
KÖZPONTI ALRENDSZER ADÓ- ÉS JÁRULÉKBEVÉTELEI	26 171	15 878	61%	24 722	-1 449
Gazdálkodó szervezetek befizetései	3 939	2 380	60%	3 698	-240
Társasági adó	1 005	749	75%	1 026	21
Pénzügyi szervezetek különadója	358	153	43%	350	-8
Kisadózók tételes adója	81	48	59%	69	-12
Kisvállalati adó	184	135	73%	193	9
Közműadó	53	27	51%	50	-3
Ökoadó	5	3	51%	5	0
Bányajáradék	334	186	56%	281	-53
Játékadó	47	34	73%	60	14
Egyéb adók és befizetések	25	19	75%	29	4
Egyéb központosított bevételek	566	382	67%	597	31
Energiaellátók jövedelemadója	716	308	43%	469	-247
Cégautóadó	79	59	74%	80	1
Kiskereskedelmi adó	205	116	56%	223	18
Rehabilitációs hozzájárulás	158	119	75%	162	4
Gyógyszergyártói adó	123	44	36%	104	-18
Fogyasztáshoz kapcsolt adók	10 188	5 729	56%	9 190	-997
Általános forgalmi adó	7 986	4 352	55%	7 096	-890
Jövedéki adó	1 465	886	60%	1 373	-92
Regisztrációs adó	17	10	59%	19	2
Távközlési adó	96	70	73%	90	-6
Pénzügyi tranzakciós illeték	332	223	67%	350	18
Biztosítási adó	219	142	65%	179	-40
Légitársaságok adója	35	22	64%	34	-1
Turizmusfejlesztési hozzájárulás	37	23	63%	47	11
Lakosság befizetései	4 435	2 857	64%	4 371	-64
Személyi jövedelemadó	4 061	2 630	65%	4 031	-30
Illetékbefizetések, egyéb adók	274	161	59%	241	-33
Gépjárműadó	100	66	65%	100	-1
Elkülönített alapok adó és járulékbevételei	515	349	68%	508	-7
Társadalombiztosítási alapok adó és járulékbevételei	7 095	4 564	64%	6 954	-141
Szociális hozzájárulási adó és járulékok	6 876	4 410	64%	6 720	-156
Egyéb járulékok és adók	219	154	70%	234	15
EU-TÁMOGATÁSOKKAL KAPCSOLATOS BEVÉTELEK	2 286	1 063	47%	1 776	-510
EGYÉB BEVÉTELEK	1 230	718	58%	1 210	-20
Állami vagyonnal kapcsolatos bevétel	629	378	60%	625	-4
Központi ktv. egyéb bevételei	457	239	52%	432	-25
Társadalombiztosítási alapok egyéb bevételei	46	37	80%	57	11
Elkülönített alapok egyéb bevételei	98	64	65%	96	-3
BEVÉTELI TÉTELEK ÖSSZESEN	29 687	17 660	59%	27 707	-1 979

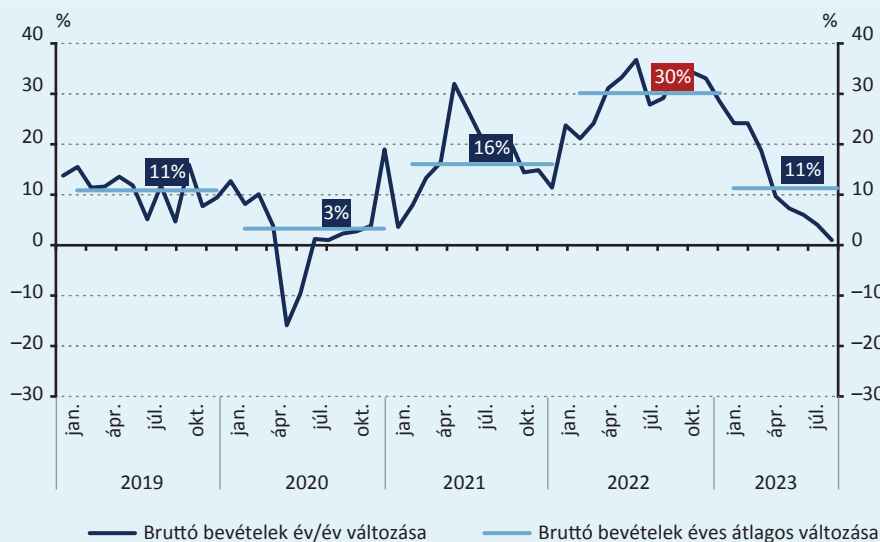
Megjegyzés: Részben konszolidált tételek: az államháztartás központi alrendszerén belüli bevételek és kiadások költségvetési hatása nettó értelemben szerepel.

Forrás: Magyar Államkincstár, Módosított 2023. évi költségvetési törvény, MNB szeptemberi Inflációs jelentés

A **kisvállalati adó (KIVA)** esetében a 2023. évi bevételek várhatóan 9 milliárd forinttal lehetnek magasabbak a költségvetési törvény előirányzatához képest a makrogazdasági feltételek miatt. Az első nyolc hónap alatt 135 milliárd forint KIVA bevétel folyt be. A **cégautóadó-bevételek** az előirányzat közelében alakulhatnak 2023 végén. Az adó mértékét átlagosan a jelenlegi 1,8-1,9-szeresére emelték, ez magyarázza, hogy augusztus végéig 59 milliárd forint érkezett be az államkincstárba, amely 29 milliárd forinttal haladja meg az előző év azonos időszakának befizetéseit. A **játékadóból** származó bevételek 14 milliárd forinttal lehetnek magasabbak az előirányzathoz képest, részben egyes ismertebb játéktípusok áremelkedéséből fakadóan az év utolsó 4 hónapjában. Augusztus végéig 34 milliárd forint érkezett be ezen a soron a költségvetésbe, 4 milliárd forinttal meghaladva a 2022-es első nyolchavi kumulált befizetéseket.

Az **egyéb központosított bevételek** éves szinten 31 milliárd forinttal haladhatják meg az előirányzatot. Az első nyolc hónap alatt 382 milliárd forint bevétel érkezett az ebben a csoportban elszámolt bevételekből az államkincstárba, amely 18 milliárd forinttal magasabb az előző év azonos időszakának befizetéseinél. Az **elektronikus útdíjbevétel** 13 milliárd forinttal haladhatja meg a 2023. évi előirányzatot, a gazdasági környezet költségvetési törvényben várttól eltérő alakulása miatt. A **bírságokból** származó bevételek pedig 18 milliárd forinttal meghaladhatják a költségvetésben foglaltakat. A **termékdíjkból** származó bevétel 7 milliárd forinttal lehetnek magasabbak az előirányzathoz képest. A júliustól bevezetett korlátozott gyártói felelősségi rendszerben fizetendő úgynevezett EPR-díjak csökkentik a második félévben a termékdíjból várható befizetéseket.

16. ábra
A bruttó áfabevételek változása az előző év azonos időszakához viszonyítva

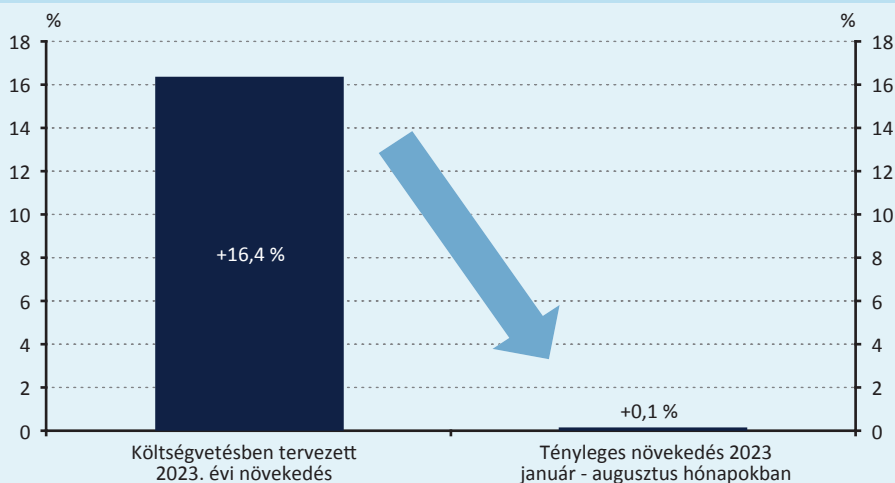

Forrás: Magyar Államkincstár

Az **általános forgalmi adóból** származó nettó pénzforgalmi bevétel várakozásaink szerint 7.096 milliárd forintot tehet ki 2023-ban, 890 milliárd forinttal elmaradva a költségvetési előirányzattól. A **bruttó áfabevételek** átlagosan 11 százalékkal emelkedtek az év első nyolc hónapjában az előző év azonos időszakához képest, míg tavaly egész évben kiugróan magas, átlagosan 30 százalékos volt a növekedés (16. ábra). Az első nyolc hónapban az előirányzat 55 százaléka teljesült, emiatt az éves előirányzat jelentős alulteljesülésére számítunk. Január és augusztus között a **nettó áfabevételek** lényegében stagnáltak az előző év azonos időszakához képest, mindössze 0,1 százalékkal, 6 milliárd forinttal haladta meg az idei teljesülés a 2022-es bevételeket (17. ábra). A nettó áfabevételek alacsony szintje mögött egyrészt a vártnál magasabb kiutalások, másrészt a bruttó bevételek növekedési dinamikájának jelentős mérséklődése áll. A bruttó bevételek csökkenését elsősorban a megemelkedett infláció következtében visszaeső fogyasztás eredményezte: a kiskereskedelmi forgalom január és augusztus között 9,6 százalékkal csökkent az előző év azonos időszakához képest.

17. ábra

A nettó áfabevételek változása a tervezett előirányzat és az első nyolc hónap tényadatai alapján

Forrás: Magyar Államkincstár, Módosított 2023. évi költségvetési törvény

A **jövedéki adóbevételekből** 2023-ban 1.373 milliárd forint várható előrejelzésünk szerint, ami 92 milliárd forinttal elmarad a törvényi előirányzattól. A költségvetési előirányzat 60 százaléka teljesült augusztusig, emiatt az éves várakozás alulteljesülésére számítunk 2023-ban. Tavaly július óta minden jelentős jövedéki adó tétel mértéke emelkedett: két lépésben (2022. júliusban és 2023. januárban) a cigaretta tételes adó része nőtt, és az új **dohánytermékek** adóját is a cigaretta számlánkénti árához emelték; január 1-től a **benzin és a gázolaj** jövedéki adója visszaállt az eredeti 120 Ft/l, illetve 110 Ft/l mértékre; emellett az **energiatermékek és az alkoholtermékek** jövedéki adója is emelkedett tavaly júliusban. Ennek ellenére az üzemanyag jövedéki adóbevételek mindössze 6,5 százalékkal emelkedett a tavalyi év azonos időszakához képest, ami azzal magyarázható, hogy az üzemanyag-kiskereskedelemben 21,3 százalékkal esett vissza az értékesítés volumene idén január és augusztus között.

A **légitársaságok hozzájárulása** bevételi soron 2023-ban 34 milliárd forint bevétel érkezik, összhangban a költségvetésben tervezettel. A tavaly bevezetett különadó idén módosításra került, immár zöld adóként marad fenn, kedvezményt biztosítva a kevésbé szennyező repülőgépeknek. Az adó összege az európai országokba utazók után 3.900 forint, míg az Európán kívüli országokba utazók esetén 9.750 forint volt 2022-ben. Idén ez az összeg differenciálásra került a szennyezőanyag-kibocsátás szerint. Az adó alanya a földi kiszolgáló, aki az adóterhet továbbháríthatja a légitársaságokra.

Biztosítási adóból idén 179 milliárd forint bevétel várható prognózisunk szerint, ami 40 milliárd forinttal alacsonyabb a 2023-as költségvetési törvényben tervezett összegnél. Az eltérést a tavaly bevezetett különadó alulteljesülése okozza. A májusban esedékes extraadó mintegy 40-45 milliárd forinttal elmaradt az előzetesen várttól. A **távközlési adóból** származó bevétel 2023-ban 90 milliárd forint körül alakulhat, 6 milliárd forinttal elmaradva az előirányzattól. A **turizmusfejlesztési hozzájárulás** bevételi soron 47 milliárd forint várható 2023-ban, 11 milliárd forinttal meghaladva a költségvetési törvényben tervezett értéket. A bevételek annak ellenére alakulnak magasán, hogy az év első három hónapjában felfüggesztésre került a hozzájárulás befizetése. A **pénzügyi tranzakciós illetékből** származó bevételek előrejelzésünk szerint 2023-ban 350 milliárd forint körül alakulhatnak, mintegy 57 milliárd forinttal meghaladva a tavalyi bevételeket és 18 milliárd forinttal meghaladva a törvényi előirányzatot. Az év első nyolc hónapjában az előirányzat 67 százaléka teljesült.

A **személyi jövedelemadóból** származó bevételek 2023-ban előrejelzésünk szerint kismértékben elmaradhatnak az előirányzattól. Az adóbevételek augusztusig jelentősen emelkedtek a tavalyi első nyolc hónaphoz képest, amire a nemzetgazdasági bruttó bér- és keresettömeg idei dinamikus növekedése mellett a 2022-ben a gyermeket nevelő családok számára juttatott adóvisszatérítés miatt kialakult alacsony bázis ad magyarázatot. A nettó adóbevételek az idei első nyolc hónapban 1.010 milliárd forinttal emelkedtek, de a befizetések növekedése az adóvisszatérítés hatásával korrigálva is eléri

a 350 milliárd forintot. Az adóbevételek a tavalyi adóvisszatérítés összegével szűrve 2023. augusztusig 15,3 százalékkal voltak magasabbak, mint egy évvel korábban. Az idei évben kiterjesztésre került a fiatalok részleges adómentessége, így 2023-tól már a 30 év alatti anyák is mentesülnek a tavaly júliusi átlagbér összegéig az adófizetés alól, amennyiben 25 és 30 éves kor között gyermeket szülnek, vagy örökbe fogadnak.

Illetékbefizetésből idén 241 milliárd forint bevétel várható, ami 33 milliárd forinttal alacsonyabb a 2023-as költségvetési előirányzatnál és 21 milliárd forinttal alacsonyabb a 2022-es bevételeknél. Az év első nyolc hónapjában az előirányzat 59 százaléka teljesült, 9 milliárd forinttal alulmúlva a tavalyi év azonos időszakának bevételeit. A csökkenő illetékbevételeket a lakáspiac visszaesése magyarázza.

Az **elkülönített és társadalombiztosítási alapok adó- és járulékbefizetélei** az idei első nyolc hónapban együttesen 651 milliárd forinttal magasabban alakultak, mint tavaly augusztusig. A növekedés a legnagyobb mértékben a munkavállalói járulékteherhekből származó bevételek 420 milliárd forintos bővülésének köszönhető, de a szociális hozzájárulási adóból származó bevételek is 172 milliárd forintos növekménnyel pozitívan járultak hozzá a befizetések emelkedéséhez. Az idei évben az elkülönített és társadalombiztosítási alapok adó- és járulékbefizetélei számottevően, közel 150 milliárd forinttal elmaradhatnak a törvényi előirányzattól. 2023-ban új intézkedésként a szociális hozzájárulási adóból eredő befizetéseket az idei első félévben mérsékelte a vállalkozások munkaerő-támogatási programja keretében igénybe vehető adókedvezmény, valamint a második félévtől a kamatjövedelmek többségére kivetésre került a szociális hozzájárulási adó. Emellett a 2022-ben bevezetett adóintézkedések már az idei egész évben növelik az államháztartás bevételeit, amely intézkedések közé tartozik több adónem, így a népegészségügyi termékadó mértékének, az egyszerűsített foglalkoztatás után fizetendő terheknek, valamint a gyógyszerforgalmazók befizetéseinek emelése.

Az **uniós bevételekre** vonatkozó költségvetési tervet az új ciklus forrásainak csúszása miatt jelentős kockázatok övezik. Az idei év első nyolc hónapjában 1.063 milliárd forint került elszámolásra, és az éves teljesülés a 2021-2027-es kohéziós és helyreállítási források vártnál érdemben lassabb beérkezése következtében a tervezett 2.286 milliárd forinttól mintegy 500 milliárd forinttal elmaradhat.

3.4. A KÖZPONTI ALRENDSZER PÉNZFORGALMI KIADÁSAI

Az **államháztartás központi alrendszerének pénzforgalmi kiadásai előrejelzésünk szerint a költségvetési előirányzatnál 491 milliárd forinttal alacsonyabban alakulhatnak 2023-ban.** A kiadások mérséklődését elsősorban az EU-támogatásokkal kapcsolatos kiadások alacsonyabb teljesülése, valamint az állami energiakiadásokkal kapcsolatos várható idei megtakarítások okozzák. A költségvetésben tervezetthez képest jelentősen, csaknem 500 milliárd forinttal magasabbak lehetnek a kamatkiadások, és 222 milliárd forinttal a nyugdíjkiadások.

Az **egyedi, normatív és közmédiának nyújtott** támogatási jogcímekhez kapcsolódó kiadások 2023-ban összességében 1.449 milliárd forinttal elmaradhatnak az előirányzattól. A költségvetési törvény márciusi módosítását követően 3.781 milliárd forintra módosult az előirányzat, míg a szeptemberi Inflációs jelentéssel konzisztens előrejelzésünk 2.332 milliárd forint kiadással számol. A kifizetések összege augusztus végére elérte az 1.918 milliárd forintot. Az előirányzathoz képest kimutatott nagy összegű megtakarítást ez esetben az okozza, hogy a Rezsivédelmi Alapból kifizetett rezsitámogatások egy része nem az egyedi és normatív támogatások kiadási sorokon kerül elszámolásra, hanem a költségvetési intézmények kiadásai között vagy az önkormányzatok támogatásánál jelentkezik. Ezek az összegek tehát nem jelennek meg költségvetési megtakarítást, hanem csak a kiadások átcsoportosítását. A kormány augusztus 31-ig bezárólag összesen 1.700 milliárd forint felhasználásáról hozott döntést a Rezsivédelmi Alap 2.610 milliárd forintos keretösszegéből. Aktuális előrejelzésünk szerint a Rezsivédelmi Alapból idén összesen 2.185 milliárd forint felhasználásáról született döntés, így a várható megtakarítás meghaladja a 400 milliárd forintot.

A **szociálpolitikai menetdíj támogatásnál** előrejelzésünk a törvényi előirányzatnál 11 milliárd forinttal magasabb kiadással számol. Az első nyolchavi kiutalás elérte a 78 milliárd forintot, amely a törvényi előirányzat 74 százaléka, emiatt prognózisunkat a magasabb kiadás irányába mutató kockázatok övezik.

A **lakástámogatásokkal** kapcsolatos kiadások előrejelzésünk szerint több mint 90 milliárd forinttal meghaladhatják a 383 milliárd forintos előirányzatot, elsősorban a 2021 januárjában indult otthonfelújítási programhoz kapcsolódó kiadások 2023-ra történő áthúzódása miatt. A program 2022. december 31-i befejezését megelőzően az utolsó hónapban több mint 100 ezer kérelmet nyújtottak be, melyek feldolgozása 2023 májusáig tartott. Az otthonfelújítási támogatás igénybevételi lehetősége azon pályázók számára 2023. március végéig meg is hosszabbodott, akik napelemhez köthető felújításra is szerződést kötöttek 2022. július 31-ig és 2022. szeptember 30-ig benyújtották a hálózati csatlakozási igénybejelentésüket is. Ennek köszönhetően az első nyolc hónap beérkezett adatai alapján a lakástámogatási kiadások az előirányzat 96 százalékán, 369 milliárd forinton állnak. A már megszűnt lakástakarék-pénztári (LTP) megtakarításokhoz nyújtott állami támogatás értéke folyamatosan csökken, 2023-ban várhatóan nem éri el a 30 milliárd forintot. A három- vagy többgyermekes szülők jelzáloghitel-elengedése az előző évek emelkedése után 2023-ban mintegy 21 milliárd forintra mérséklődhet.

A **Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap** kiadási előirányzatai a tételek többségénél összhangban vannak a várakozásainkkal. Az Alap kiadásaira 755 milliárd forintot (és annak több mint 40 százalékát családi pótlék kifizetésére) határozott meg a költségvetési törvény. A **családi támogatások** esetén a teljesülés az éves előirányzat közel 75 százaléka, mivel – az előző évekhez hasonlóan – az iskolakezdés anyagi terheinek megkönnyítése miatt már augusztusban kiutalták a szeptemberben esedékes családi pótlék, gyermekvédelmi segély (gyes) és gyermeknevelési támogatás (gyet) összegét az arra jogosultaknak. A **jövedelempótló és kiegészítő szociális ellátáshoz, a korhatár alatti ellátásokhoz és a járási szociális feladatok ellátásához** kapcsolódó kiadások időarányosan teljesültek. Az első nyolc hónap adatai alapján a havi kiadások az előirányzattal összhangban alakultak.

A **költségvetési intézmények és szakmai fejezetek nettó saját kiadása** év végére elérheti a 8.852 milliárd forintot, amely 1.083 milliárd forinttal haladhatja meg a törvényi előirányzathoz levezethető nettó kiadást. Az eltérés tartalmazza a már teljesült addicionális kiadásnövelő intézkedések hatásait (pl. a Rezsivédelmi Alapból kapott rezsivédelmi támogatást, valamint a Központi Maradványszámolási Alapba beérkező befizetések részleges felhasználását), továbbá a tartalék előirányzatok felhasználásának hatását is. Az év első nyolc hónapjában 5.575 milliárd forintra teljesült a központi költségvetési szervek nettó kiadása, amely a törvényi előirányzat 72 százalékát jelenti.

A költségvetési szervek bevételei és a központi költségvetést közvetlenül megillető, **költségvetési szervektől származó befizetések** az év első nyolc hónapjában mintegy 280 milliárd forinttal voltak magasabbak az egész évre tervezett bevételnél. A bevételi oldali eltérést részben magyarázza, hogy a költségvetési törvény a Központi Maradványalap és a Megtakarítási Alap bevételeire nem tartalmazott előirányzatot, ennek megfelelően az alapokba beérkező befizetések összegével növekedett a költségvetési szervek bruttó bevétele az eredeti törvényi előirányzatokhoz képest. A két alapba együttesen 345 milliárd forint befizetés érkezett augusztus végéig, ugyanakkor a bázisidőszak magas összegű kiadása miatt, az alapokba befizetett maradványok összege 520 milliárd forinttal csökkent az előző év azonos időszakához képest.

8. táblázat					
A központi alrendszer részben konszolidált pénzforgalmi kiadásai (milliárd forint)					
	2023				
	Törvényi előirányzat	Január-augusztusi teljesülés	Előirányzat százalék	MNB-előrejelzés	Eltérés: MNB - előirányzat
ELSŐDLEGES KIADÁSI TÉTELEK	31 013	19 524	63%	30 029	-984
Egyedi, normatív és közmédiának nyújtott támogatások	3 781	1 918	51%	2 332	-1 449
Szociálpolitikai menetidj támogatás	105	78	74%	116	11
Lakástámogatások	383	369	96%	479	96
Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Alap	755	541	72%	758	3
Központi költségvetési szervek és fejezetek nettó saját kiadásai	7 769	5 575	72%	8 852	1 083
EU-támogatásokkal kapcsolatos kiadások	3 794	1 814	48%	2 880	-914
Helyi önkormányzatok támogatása	969	785	81%	1 197	229
Hozzájárulás az EU költségvetéséhez	662	423	64%	662	0
Központi tartalékok	977	-	-	304	-673
Egyéb kiadások	1 770	1 241	70%	2 142	373
Elkülönített alapok kiadásai	579	392	68%	624	45
NFA – Passzív kiadások	116	86	74%	136	21
NFA – Start munkaprogram	118	75	64%	118	0
Egyéb kiadások	346	231	67%	370	24
Társadalombiztosítási alapok kiadásai	9 469	6 388	67%	9 682	212
NYA – Nyugellátások	5 546	3 859	70%	5 768	222
EA – Rokkantsági, rehabilitációs ellátások	375	256	68%	380	6
EA – Pénzbeli ellátások	735	442	60%	687	-48
EA – Gyógyító-megelőző ellátások	2 306	1 512	66%	2 350	44
EA – Gyógyszerkassza nettó kiadásai	354	228	65%	349	-5
Egyéb kiadások	155	91	59%	147	-8
NETTÓ KAMATKIADÁSOK	2 074	1 435	69%	2 567	493
KIADÁSI TÉTELEK ÖSSZESEN	33 087	20 958	63%	32 595	-491
EGYENLEG	-3 400	-3 299	97%	-4 888	-1 488

Megjegyzés: Részben konszolidált tételek: az államháztartás központi alrendszerén belüli bevételek és kiadások költségvetési hatása nettó értelemben szerepel. A központi tartalékok esetében az első nyolc hónapban már 673 milliárd forint elköltésre került különböző költségvetési sorokon, és várakozásunk szerint további 304 milliárd forint tartalék kerül elköltésre a negyedik negyedévben. Az első nyolchavi tény ezen a soron tehát nem értelmezhető.

Forrás: Magyar Államkincstár, Módosított 2023. évi költségvetési törvény, MNB 2023. szeptemberi Inflációs jelentés

A költségvetési intézmények és szakmai fejezetek **bruttó kiadásai** az első nyolc hónapban együttesen 8.039 milliárd forintra teljesültek, megközelítve a törvényi előirányzat 81 százalékát. A felhalmozási célú kiadások visszafogását célzó kormányzati intézkedések hatása már látható a beruházási célú kiadások alakulásában, az ilyen célú kiadások nominálisan is csökkentek a bázisidőszakhoz képest, ami reálértéken számolva erőteljes visszaesést jelent. Ennek a folyamatnak a tartósságára számítunk a következő hónapokban.

Az **uniós támogatásokkal kapcsolatos kiadások** várakozásunk szerint a 2021-2027-es források lehívásának csúszása következtében érdemben, több mint 900 milliárd forinttal elmaradhatnak a törvényi előirányzattól. Az alacsonyabb kiadásteljesülés és az előlegkifizetések visszafogásának irányába mutat az a tény is, hogy az uniós kiadások augusztus végéig 1.814 milliárd forintot tettek ki, ami az éves előirányzat 48 százaléka.

A **helyi önkormányzatok támogatása** jogcímen prognózisunk 229 milliárd forint többletkiadással számol a költségvetésben tervezetthez képest, így a támogatás éves összege elérheti az 1.197 milliárd forintot. A többletkiadás egyrészt a tartalék előirányzatokból végrehajtott átcsoportosításokból, másrészt egyéb, elsősorban felhalmozási célú többlet támogatásokat biztosító kormányhatározatok végrehajtásából adódik. Az év első nyolc hónapjában erre a feladatra 785 milliárd forintot fordított a költségvetés, amely meghaladja a törvényi előirányzat 80 százalékát.

A **hozzájárulás az Európai Unió költségvetéséhez** kiadási előirányzatra vonatkozó aktuális előrejelzésünk a 662 milliárd forintos költségvetési előirányzat teljesülésével számol. Az év első nyolc hónapjában 423 milliárd forint kiadás jelentkezett ezen a kiadási jogcímen, amely a költségvetési törvény előirányzatának 64 százaléka.

A költségvetési törvény **központi tartalék előirányzatai** együttesen 977 milliárd forint tartalékkeretet tartalmaztak, amiből az év utolsó négy hónapjára még 304 milliárd forint áll a kormányzat rendelkezésre. A fel nem használt tartalék előirányzatokból 118 milliárd forint a céltartalékok soron áll rendelkezésre a bérintézkedésekre, a Beruházási Alapban rendelkezésre álló előirányzat 108 milliárd forint, a fennmaradó kevesebb mint 80 milliárd forint a rendkívüli kormányzati intézkedések és a Járvány Elleni Védekezés Tartaléka sorokon nem került felhasználásra. Várakozásunk szerint az év végéig összességében a tartalékok teljes összege felhasználásra kerül, a céltartalékok esetében fennáll a kockázata a kisebb mértékű túlköltesnek.

A **központi alrendszer egyéb kiadása** 2.142 milliárd forint lehet idén, ami 373 milliárd forinttal magasabb a költségvetési törvényben szereplő ide sorolt kiadások összegénél. Ezen belül az állami vagyionkezelés kiadásainál 287 milliárd forint többlet kifizetéssel számolunk. Az állami vagyionkezelés pénzforgalmi többletkiadása összefügg a Vodafone részesedés felvásárlásának költségével, amely az ESA-egyenleget nem érinti. A korábbi évek gyakorlatától eltérően a kezességvállalás jogcímen az éves előirányzat háromnegyed része már teljesült, ezért a korábbi évektől eltérően ennél a tételnél év végére kiadás-megtakarítás nem várható.

Az **elkülönített állami pénzalapok kiadásain** belül a Nemzeti Foglalkoztatási Alap passzív kiadásainál (álláskeresési ellátások) mintegy 21 milliárd forinttal lehet magasabb a kiadás az előirányzatnál. Az első nyolc hónapban a passzív kiadások az előirányzat 74 százalékát érték el, ugyanakkor ezen kiadások jellemzően az év második felére koncentrálnak. Az NFA bér garancia kifizetései idén 20 milliárd forinttal lehetnek magasabbak a 2,5 milliárd forintos előirányzattól, amely növekedés teljes egészében a Dunaferrhez kapcsolódó kifizetéseihez kötődik.

A központi alrendszer **Start munkaprogramra fordított kiadásai** várakozásunk szerint az év végére 118 milliárd forint körül alakulhatnak, összhangban a költségvetési törvényben szereplő kiadási előirányzattal. 2023 első nyolc hónapjában a munkaprogram kiadásai 2 milliárd forinttal haladták meg a tavalyi év azonos időszakának kifizetéseit. Augusztus végéig 75 milliárd forint támogatás és támogatási-előleg kifizetése valósult meg, ami az előirányzat 64 százaléka.

A **társadalombiztosítási alapok kiadásai** előrejelzésünk szerint megközelíthetik a 9.682 milliárd forintot, ami 212 milliárd forinttal (2 százalékkal) haladja meg a költségvetési törvény előirányzatainak összegét 2023-ban. Az előirányzatot meghaladó kiadások túlnyomó része a novemberben megvalósuló 3,1 százalékos kiegészítő nyugdíjmeléshez köthető. A társadalombiztosítási alapok részlegesen konszolidált kiadásai 2023. augusztus végéig összesen 6.388 milliárd forintot tettek ki, ami a tárgyévi előirányzat 67 százalékának felel meg. A nyugdíjak és nyugdíjszerű ellátások esetén a teljesített kifizetések elérték az előirányzatok összegének 70 százalékát, ami elsősorban a 13. havi ellátás februári folyósításának a következménye, így az augusztusig megvalósult kiadások nagyságrendileg megfelelnek az ugyanezen időszakra előirányzott összegnek. A gyógyszerkassza egyenlege és a gyógyító-megelőző ellátások kiadásai az időarányosan várható összeget tették ki 2023 első nyolc hónapjában, ugyanakkor a pénzügyi ellátások kiadásai elmaradtak az előirányzatok időarányos szintjéhez képest.

A **Nyugdíjbiztosítási Alapból folyósított nyugellátások** előrejelzésünk szerint 5.768 milliárd forint kiadást jelenthetnek a költségvetés számára 2023-ban, ami 222 milliárd forinttal meghaladja az előirányzatok összegét. A törvényi előirányzatnál magasabb nyugdíjkiadásokat elsősorban a költségvetés tervezésekor feltételezettnél magasabb infláció magyarázza, ami miatt 2023 novemberében 3,1 százalékos kiegészítő nyugdíjmelésről döntött a kormány. A 2023 augusztusáig megvalósult halmazott kiadás 3.859 milliárd forint volt, ami 706 milliárd forinttal (22 százalékkal) meghaladja az előző év azonos

időszakában kifizetett összeget. A növekedés elsősorban a januárban végrehajtott 15 százalékos nyugdíjemeléssel, valamint a 2022. júliusi 3,9 százalékos és a novemberi 4,5 százalékos kiegészítő nyugdíjemelések 2023-ra áthúzódó hatásaival magyarázható (9. táblázat). Az augusztus hónapig megvalósult pénzforgalmi kiadások nagyságrendileg összhangban vannak a törvényi előírányzat alapján időarányosan várható összeggel.

9. táblázat			
A nyugdíj- és nyugdíjszerű ellátások kiadásainak első nyolchavi alakulása 2022-ben és 2023-ban			
	2022	2023	Eltérés
I. Nyugellátások	3 153	3 859	706
1. Öregségi nyugdíj	2 502	3 077	575
1.1. Korhatár feletti öregségi nyugdíja	2 261	2 788	527
1.2. Nők korhatár alatti nyugellátása	241	290	49
2. Hozzá tartozói nyugellátás	297	350	53
2.1. Árvaeállítás	26	31	5
2.2. Özvegyi nyugellátás	270	318	48
3. Egyszeri segély	0	0	0
4. Nyugdíjprémium céltartalék	1	0	0
5. Tizenharmadik havi nyugdíj	347	425	78
<i>Jogcímsre el nem számolt nyugellátási kiadás</i>	<i>6</i>	<i>6</i>	<i>1</i>
II. Korhatár alatti ellátások	77	86	9
III. Rokkantsági, rehabilitációs ellátások	226	256	30
Nyugdíj- és nyugdíjszerű ellátások összesen	3 456	4 201	745

Forrás: Módosított 2023. évi költségvetési törvény, Magyar Államkincstár, MNB

- Az Alapból folyósított ellátásokon belül 4.333 milliárd forint lehet a **korbetöltött öregségi nyugellátásokhoz** köthető kiadás, ami a novemberi nyugdíjemelés miatt közel 155 milliárd forinttal (3 százalékkal) meghaladja az előírányzatot 2023-ban. Az öregségi nyugdíjkorhatár emelkedése 2022-re lezárult, melynek következtében az ellátásban részesülők létszámának csökkenése fokozatosan megszűnt, így 2023 augusztusában közel 15,5 ezer fővel többen részesültek korbetöltött nyugellátásban az előző év azonos időszakához képest. Ezen felül a korábbi évekre jellemző erős bérdinamikából adódóan az induló ellátások megállapítása magasabb valorizációs szorzók alkalmazásával történik, ami szintén hozzájárul a kiadások emelkedéséhez. A 2023 augusztusáig megvalósult halmozott kiadás 3.077 milliárd forint volt, ami 23 százalékkal meghaladja a 2022. év azonos időszakában kifizetett összeget.
- A **nők 40 éves** jogosultsági idejének kedvezményével nyugdíjba vonultak ellátásaihoz köthető kiadás 447 milliárd forint lehet 2023-ban, ami mindössze 6 milliárd forinttal haladja meg az előírányzatot. A korhatáremelés 2022. évi lezárását követően megszűnt a nők kedvezményes öregségi nyugdíjában részesülők létszámának emelkedése, és a 65 éves öregségi korhatár mellett ismét folytonossá váló megállapítások következtében létszámuk csökkenésnek indult az öregségi korhatár betöltése miatt. A kedvezményes ellátásban részesülők száma 2023 augusztusában közel 6,5 ezer fővel volt alacsonyabb, mint 2022 azonos időszakában. A kedvezményes ellátáshoz köthető nyolchavi halmozott kiadás 290 milliárd forint volt, ami 20 százalékos növekedést jelent a tavalyi év azonos időszakához képest.
- A **hozzátartozói ellátások** kiadásainak összege 542 milliárd forint lehet 2023-ban, ami közel 36 milliárd forinttal (7 százalékkal) meghaladja az előírányzatok összegét. Az eltérés szinte teljes egészében az özvegyi nyugdíjakhoz köthető. A kiadások halmozott összege közel 350 milliárd forint volt 2023 augusztusában, ami 18 százalékkal meghaladja a tavalyi év azonos időszakában megvalósult szintet. Az özvegyi ellátásban részesülők létszáma közel 9 ezer fővel, míg az árvaeállításban részesülők létszáma közel 700 fővel csökkent 2022 augusztusához képest.

A **nyugdíj- és nyugdíjszerű ellátások** (nyugellátások, korhatár alatti ellátások, rokkantsági- és rehabilitációs ellátások) kiadásai előrejelzésünk szerint összesen több mint 6.280 milliárd forintot tehetnek ki 2023-ban, ami elsősorban a novemberben megvalósuló 3,1 százalékos kiegészítő nyugdíjemelés következtében több mint 230 milliárd forinttal

magasabb lehet az előirányzatok összegénél. A 2023 augusztusáig megvalósult kiadások közel 750 milliárd forinttal (22 százalékkal) haladják meg a tavalyi év azonos időszakában kifizetett összeget. Az augusztusig megvalósult kiadások pénzforgalmi szemléletben nagyságrendileg megfelelnek a költségvetési törvény időarányos előirányzatainak.

Az **Egészségbiztosítási Alap konszolidált kiadásai** 10 milliárd forinttal maradhatnak el a 3.915 milliárd forintos előirányzattól. Az Alapból folyósított pénzbeli ellátások kiadásai 6 százalékkal elmaradnak az előirányzatok időarányos összegétől, ami a költségvetést megalapozó várakozások időpontjában feltételezettnél alacsonyabb igénybevételhez köthető. A természetbeni ellátásokra fordított kiadások – a nettó gyógyszerkassza kivételével – elmaradnak az időarányos előirányzatoktól. A kiadások 2023. augusztus végén elérték a 2.529 milliárd forintot, ami a teljes évre előirányzott kiadások 65 százaléka.

A **gyógyító-megelőző ellátásokra** fordított kiadás 44 milliárd forinttal haladhatja meg a 2023. évi előirányzatot, elsősorban a növekvő infláció következtében az egészségügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódó dologi kiadások emelkedésének eredményeként. 2023 első nyolc hónapjában 1.512 milliárd forint kiadás valósult meg, ami az éves előirányzat 66 százaléka. A gyógyító-megelőző ellátások kiadási előirányzata jelentős mértékben, 102 milliárd forinttal emelkedett 2023-ban az előző évhez képest. Az első nyolc hónapban a többletkiadás főként az állami és önkormányzati fenntartású egészségügyi intézményeknél foglalkoztatott orvosok és szakdolgozók bérfelállításának, valamint a vállalkozási formában működő háziorvosi és fogorvosi praxisok bértámogatásához köthető kiadások fokozatos emelésének a 2023-ban induló harmadik ütemével magyarázható. 2023 második félévében az egészségügyi szakdolgozók és az egészségügyben dolgozók két lépcsőben (2023. július 1-jétől és 2024. március 1-jétől) megvalósuló bérfelállításához köthető első üteme növeli a kiadásokat.

A **gyógyszerkassza nettó kiadása** 5 milliárd forinttal maradhat el az előirányzattól, mely különbség elsősorban a magasabb bruttó bevételekhez köthető. A rendelkezésre álló adatok alapján – a historikusan viszonylag egyenletes lefutás következtében – az előirányzatnál magasabb éves kifizetés feltételezhető 2023 végén. A nettó egyenleg 228 milliárd forint volt 2023 augusztus végén, ami az előirányzat 65 százalékanak felel meg.

Az **Egészségbiztosítási Alapból folyósított pénzbeli ellátások kiadásai** összesen 48 milliárd forinttal maradhatnak el az előirányzattól. A **táppénzre** fordított kiadások 32 milliárd forinttal, míg a **gyermekgondozási és örökbefogadói díj** kiadásai 19 milliárd forinttal alakulhatnak alacsonyabban az előirányzottnál. Az eltérések elsősorban a költségvetés tervezésének időpontjában feltételezettnél alacsonyabb igénybevételhez köthető. A pénzbeli ellátások kiadásai 442 milliárd forintot tettek ki 2023 augusztusáig, ami az előirányzatok 60 százaléka.

A **rokkantsági és rehabilitációs ellátások** kiadásai előrejelzésünk szerint meghaladhatják a 380 milliárd forintot 2023-ban, ami nagyságrendileg megfelel az előirányzatnak. A 2023. évi költségvetés tervezési időszakában várt szintet meghaladó infláció miatt novemberben kiegészítő nyugdíjemelésben részesülnek az arra jogosultak, ami (a korábbi évek gyakorlatával megegyezően) a rokkantsági és rehabilitációs ellátásokra is kiterjed. Az ellátások emelkedésének hatását ugyanakkor ellensúlyozza a jogosultak számának csökkenése, mivel 2023 augusztusában közel 252 ezer fő részesült rokkantsági és rehabilitációs ellátásokban, ami csaknem 14 ezer fővel elmarad az egy évvel korábbi azonos havi állománytól. Az ellátásban részesülők létszámának évek óta tartó fokozatos csökkenése a korhatárt betöltő ellátottak öregségi nyugdíjba történő átsorolásának és az új megállapítások alacsonyabb számának a következménye. A rokkantsági és rehabilitációs ellátásokhoz köthető kiadások nyolchavi halmozott összege megközelítette a 256 milliárd forintot, ami több mint 30 milliárd forinttal (13 százalékkal) magasabb a tavalyi év azonos időszakára jutó összegénél. A 2023 augusztusáig megvalósult kiadások összege megegyezik a költségvetési törvény előirányzata alapján időarányosan várható (a 13. havi ellátás februári folyósítását is figyelembe vevő) összeggel.

A **bruttó eredményszemléletű kamatkiadás** prognózisunk szerint a GDP 3,9 százalékára emelkedhet a 2023. év végén, ami a törvényi előirányzatot számottevően meghaladja, azonban az októberben megjelent EDP-jelentésben közölt, a GDP 4,4 százalékát kitevő mértéktől elmarad. A kamatkiadások emelkedését főként az infláció, valamint a hozamkörnyezet emelkedése okozza, aminek érvényesülését lassítja az államadósság átlagos hátralévő futamidejének elmúlt években megvalósított növelése. Az infláció jelentős szerepet játszik a kamatkiadások növekedésében: az infláció és az inflációkövető állampapír-állomány emelkedése miatt az ehhez kapcsolódó kamatkiadások 2022 és 2023 között 560 milliárd forinttal nőnek, ami az állami kamatkiadások idejének emelkedésének mintegy felét teszi ki. Az inflációs várakozásokon keresztül az

infláció közvetve is befolyásolja az állampapírpiazi hozamokat. Az évkezdetről kumulált **nettó pénzforgalmi kamatkiadás** az egész éves előirányzat mintegy 69 százalékát tette ki 2023 első nyolc hónapjában, azonban az év hátralévő részében várható nagyobb kamatfizetések következtében az év végén kumulált kamatkiadás meghaladhatja az előirányzatot. Prognózisunk a törvényi előirányzatot érdemben meghaladó nettó kamatkiadással számol, amit a kamatbevételekre vonatkozó közel azonos várakozásunk mellett a magasabb bruttó kamatkiadásra vonatkozó előrejelzésünk magyaráz.

3.5. AZ ÖNKORMÁNYZATI ALRENDSZER EGYENLEGE

A **helyi önkormányzatok pénzforgalmi egyenlege** a költségvetésben szereplő tervekhez képest 125 milliárd forint többletet mutathat. A költségvetési törvény tervezésekor feltételezett egyenleghez képest alapvetően a központi költségvetéstől kapott magasabb összegű támogatás és a vártnál nagyobb adóbevételek következtében alakulhat ki pénzforgalmi többlet az alrendszerben. A Magyar Államkincstár első félévi előzetes adatai szerint az önkormányzatok az év első hat hónapját 205 milliárd forint pénzforgalmi többlettel zárták. Az önkormányzatok adóbevételei az előző év azonos időszakához képest dinamikus emelkedtek, a növekedés üteme elérte a 34 százalékot, az adóbevételi szerkezeten belül az összes adóbevétel mintegy 60 százalékát kitevő helyi iparüzési adóbevétel szintén 34 százalékos növekedése a meghatározó tényező. Az év első hat hónapjában az önkormányzatok dologi kiadásai 30 százalékkal bővültek, a bérkiadások 12 százalékkal emelkedtek, miközben a beruházási célú kifizetések nominálisan csökkentek. A fenti tényezők együttes hatására alakult ki a 200 milliárd forintot meghaladó költségvetési többlet június végére.

3.6. A STATISZTIKAI KORREKCIÓK (ESA-HÍD)

Előrejelzésünkben a GDP 1 százalékát kitevő, ESA-egyenleget javító statisztikai korrekcióval számolunk, amely a GDP 0,4 százalékpontjával meghaladja a 2023. októberi EDP-jelentésben közölt statisztikai korrekciók értékét. A hatályos 2023. évi költségvetési törvény az eredményszemléletű statisztikai korrekciók egyenlegét (ESA-híd) a GDP 0,6 százalékában (462 milliárd forintban) határozta meg. A KSH az október 3-án kiadott EDP-jelentésében a 2023. évre változatlanul a GDP 0,6 százalékának megfelelő pénzforgalmi egyenleget javító statisztikai korrekció szerepel. Az adó- és adójellegű bevételekhez kapcsolódó korrekciók meghaladják a GDP 0,3 százalékát. Az uniós elszámolásokhoz tartozó statisztikai korrekciók a GDP további 0,4 százalékkal járulnak hozzá ahhoz, hogy a pénzforgalmi egyenlegnél kedvezőbb legyen az ESA-egyenleg. Az uniós elszámolások magas összegű korrekciója a költségvetés által kifizetett uniós előlegek elszámolásához kapcsolódik. A pénzügyi tranzakciók egyenlegjavító hatása szintén a GDP 0,4 százaléka lehet, ezen belül a GDP 0,6 százalékkal csökkenti az eredményszemléletű kiadásokat az állami vagyonnal kapcsolatos kiadások korrekciója. A legnagyobb ilyen kiadás a Vodafone Magyarország Zrt.-ben szerzett részesedés, ami egy pénzügyi eszköz megvásárlását jelenti, ezért a tranzakció nem növeli az eredményszemléletű költségvetési hiányt. A kiadásokhoz tartozó (bérek, dologi kiadások, beruházások) statisztikai korrekciók együttesen a GDP 0,4 százalékkal növelhetik az ESA-kiadásokat. A pénzügyi tranzakciók között elszámolt korrekciók közül a Babaváró támogatások hitelelengedéséhez és a kölcsönműveletekhez kötődő korrekciók viszont növelik az ESA-kiadásokat. A kamat és swap elszámolások együttesen a GDP mintegy 0,1 százalékkal növelik az eredményszemléletben elszámolt nettó kamatkiadást a pénzforgalmi nettó kamatkiadáshoz képest.

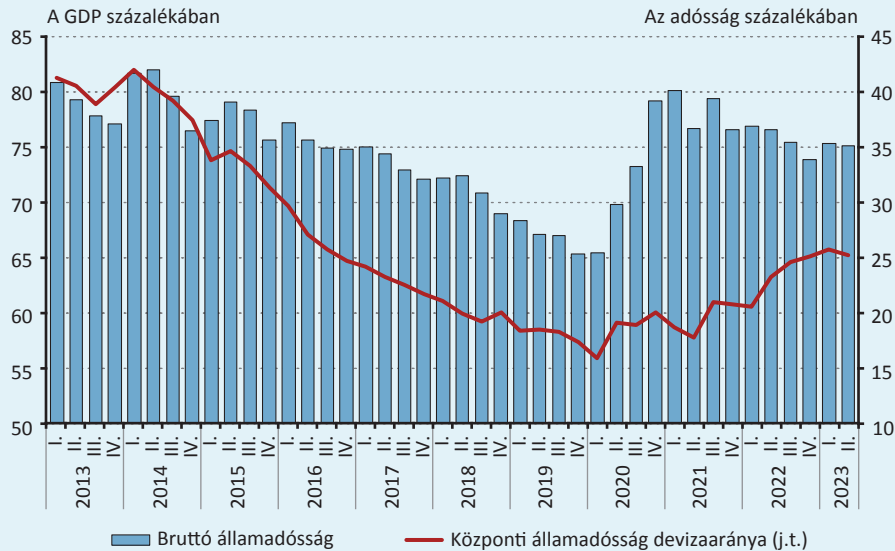
3.7. AZ ÁLLAMADÓSSÁG 2023-BAN VÁRHATÓ ALAKULÁSA

2023 első félévének végén a GDP-arányos bruttó államadósság 75,2 százalék volt (18. ábra). Az adósságráta az előző év azonos időszakához képest 1,5 százalékponttal csökkent, míg a 2022. év végi értékhez képest 1,3 százalékponttal emelkedett. Az államadósság emelkedését a magas nettó kibocsátás okozta, ami alapján az éves kibocsátás döntő része már teljesült az év első felében. A központi államadósság devizaaránya a devizakötvény-kibocsátások következtében 2023 első félévében 25,2 százalékra nőtt a tavalyi év végi 25 százalékról.

Előrejelzésünk szerint a GDP-arányos bruttó államadósság 2023. év végére 71 százalékra csökken a tavalyi év végi 73,9 százalékról. Idén az államadósság-ráta az adósságkezelő kibocsátási tervének teljesülése esetén a nominális GDP dinamikus bővülése és az év második felében várhatóan visszafogottabb adósságkibocsátás következtében csökken. Az államadósság-ráta az előrejelzési horizonton évente átlagosan közel 2,5 százalékponttal csökkenhet, így 2025 végére 66 százalékra mérséklődhet.

Előrejelzésünk szerint 2023-ban az érdemi devizakibocsátás következtében a központi költségvetés adósságán belül a devizaarány az év végén 27,5 százalékra emelkedhet. A forint-euro árfolyam változása a devizaadósság átértékelődésén keresztül hatást gyakorol az adósságrátára. Ez a hatás annál kisebb, minél alacsonyabb az államadósságon belüli devizaadósság aránya. Jelenleg a forint-euro árfolyam 10 forintnyi változása mintegy 0,5 százalékponttal módosítja a GDP-arányos államadósságot.

18. ábra
A GDP-arányos bruttó államadósság és a központi adósság devizaaránya

Forrás: ÁKK, MNB

4. Költségvetési szabályoknak való megfelelés

A magyar államháztartásra a 2022-2023-as költségvetési években összesen nyolc költségvetési szabály vonatkozik, amelyből négy magyar, négy pedig európai uniós kritériumot támaszt a hazai költségvetési gazdálkodás elé. A szabályok között két helyen átfedés van, ezek: a maastrichti 3 százalékos hiánykritérium, illetve a középtávú költségvetési célra vonatkozó szabály. A másik két magyar szabály az Alaptörvény adósságszabálya, illetve a Stabilitási törvény adósságszabálya. A csak európai uniós jogrendben felmerülő előírások pedig a kiadási szabály, valamint a maastrichti adósságszabály.

Az **Alaptörvény adósságszabályát** tekintve a hazai államadósság-ráta mindvégig a GDP 50 százaléka felett alakul, így a szabály értelmében az adósságráta csökkenése szükséges.¹ Az adósságszabálynak való megfelelés a költségvetés elfogadásának feltétele, amit a Költségvetési Tanács vizsgál. A 2022. évi költségvetési törvény 2021-ben úgy került elfogadásra, hogy az az államadósság-ráta várható csökkenését az akkori kilátások szerint tartalmazta, így a szabálynak való megfelelés biztosított volt. A mentesítési záradékok alapján a szabályban foglaltaktól azonban év közben el lehet térni, amennyiben a nemzetgazdaság tartós és jelentős visszaesése következik be, illetve különleges jogrend bevezetése válik szükségessé.² Tartós és jelentős gazdasági visszaesésként kell értelmezni a bruttó hazai termék reál értékének akár egy éves csökkenését, míg különleges jogrendnek minősül a rendkívüli állapot, a szükségállapot, a megelőző védelmi helyzet, a terrorveszélyhelyzet, a váratlan támadás, illetve a veszélyhelyzet.³ A koronavírus-járvány nyomán kialakuló válság, valamint a 2022-ben kirobbant orosz-ukrán háború következtében elrendelt veszélyhelyzet életbe léptette a mentesítő záradékot. Az adósságráta ezzel együtt is 2,8 százalékponttal csökkent 2022-ben, valamint várhatóan az idei évben ugyancsak mérséklődik, így a szabály mindkét évben teljesülne.

Az államadósságra vonatkozó másik hazai költségvetési szabály a Stabilitási törvény **adósságszabálya**. Az előírás alapján a GDP-arányos adósságrátának az európai uniós szabályok érvényesítése mellett évente legalább 0,1 százalékponttal csökkennie kell.⁴ Az adósságráta a tavalyi évben 2,8 százalékponttal mérséklődött, valamint az idei évben további mintegy 2,9 százalékponttal csökkenhet, ami megfelel a Stabilitási törvényben foglalt adósságszabály előírásának.

A hazai és uniós költségvetési keretrendszerben egyaránt szereplő **maastrichti hiánykritérium** előírja, hogy a kormányzati szektor eredményszemléletű hiánya nem lehet magasabb a GDP 3 százalékánál.⁵ A hazai költségvetés 2022. évi hiánya a GDP 6,2 százaléka lett, ami ugyan magasabb az előírásban rögzített küszöbértéknél, de a maastrichti hiánycélra mind az európai uniós, mind a hazai költségvetési keretrendszerben vonatkozik mentesítési záradék. Az EU-ban életbe léptetett általános mentesítési záradék a költségvetés egyenlegére vonatkozó referenciaértéktől, valamint a középtávú költségvetési céltól és az ahhoz vezető korrekciós pályáról való átmeneti eltérést engedélyezi, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az államháztartás középtávú fenntarthatóságát.⁶ Az uniós intézmények a mentesítési záradék hatálya alatt a Stabilitási és Növekedési Egyezmény korrekciós ágához tartozó szabályok, így a hiánykritérium esetén diszkrecionális döntés szerint nem indítanak túlzotthiány-eljárást, ezzel szemben tevékenységük a felülvizsgált országspecifikus gazdaságpolitikai ajánlások megfogalmazására korlátozódik. Az uniós szervek döntése alapján az általános mentesítési záradék alkalmazása 2023-ban is fennmaradt. A **magyar jogrendben** a 3 százalékos deficitszabálynak való megfelelés alól a bruttó hazai termék reálértékének csökkenése ad felmentést.⁷ A GDP-arányos államháztartási deficit az idei évben is meghaladja a 3 százalékos küszöbértéket,

¹ Magyarország Alaptörvénye, 36. cikk (4)-(5), 37. cikk (2)-(3).

² Magyarország Alaptörvénye, 36. cikk (6), 37. cikk (3)

³ Magyarország Alaptörvénye, 48-54. cikk

⁴ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 4. § (2a)

⁵ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 3/A. § (2) b)

⁶ A Tanács 1466/97/EK rendelete, 5. cikk (1), 6. cikk (3), 9. cikk (1), 10. cikk (3); A Tanács 1467/97/EK rendelete, 3. cikk (5), 5. cikk (2)

⁷ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 7. § (1)-(2)

azonban módosításra került a Stabilitási törvény vonatkozó bekezdése, így az átmeneti rendelkezés értelmében a szabályt a 2021 és 2023 közötti költségvetési években nem kell alkalmazni.

A hazai és uniós jogrendben egyaránt megtalálható **középtávú költségvetési célra** vonatkozó szabályrendszer értelmében a kormányzati szektor egyenlegét úgy kell meghatározni, hogy az összhangban legyen a középtávú költségvetési cél elérésével.⁸ A célhoz vezető pálya mérésére szolgál a strukturális egyenleg, ami az egyedi és átmeneti tételek hatásától szűrt ciklikusan kiigazított egyenleg. Magyarország számára 2021-2023 között a középtávú költségvetési cél (medium-term budgetary objective, MTO) a GDP -1 százaléka. Az általános mentesítési záradék európai uniós életbe léptetése után, annak hatálya alatt a Bizottság nem szankcionálja és nem is vizsgálja a Stabilitási és Növekedési Egyezmény preventív ágához tartozó szabályoknak való megfelelést. Így a középtávú költségvetési cél, illetve az annak elmulasztása esetén a korrekciós pályát kijelölő **kiadási szabály** alól ideiglenes felmentést kapnak a tagállamok. A hazai jogrendben található MTO-ra vonatkozó szabály módosításra került, így a Stabilitási törvény átmeneti rendelkezése értelmében 2021-2023 között ezen előírásnak nem kell megfelelni.

Az **európai uniós adósságszabály** kimondja, hogy a tagállamok államadósság-rátája nem haladhatja meg a GDP 60 százalékát, vagy ha mégis meghaladja, akkor az adósságráta kielégítő mértékű csökkentésére van szükség. Az adósság megfelelő mérséklődését az egyhuszados adósságszabály számszerűsíti, e szerint három év átlagában az adósságráta 60 százalék feletti részének hozzávetőleg egyhuzadával szükséges évente csökkenteni az adósságrátát. Az Európai Bizottság saját előrejelzése alapján háromféle módszertannal (előretekintő, visszatekintő, ciklikusan igazított) kiszámolja az adósságráta változásának mértékét, és amennyiben legalább az egyik alapján megvalósul a szükséges egyhuzados csökkenés, úgy a szabály teljesítettnek tekinthető. A hazai bruttó államadósság-ráta mindkét vizsgált évben meghaladja a GDP 60 százalékát, így az adósság éves csökkentése szükséges. Az általános mentesítési klauzula hatálya 2023-ban is fennmaradt, azonban az Európai Bizottság értékelése szerint a magyar GDP-arányos államadósság alakulása ennek ellenére a tavalyi és az idei évben egyaránt megfelelne az átmenetileg felfüggesztett adósságszabály előírásainak.⁹

⁸ 2011. évi CXCV. törvény Magyarország gazdasági stabilitásáról, 3/A. § (2a)

⁹ Report from the Commission – Report prepared in accordance with Article 126(3) of the Treaty on the Functioning of the European Union, Európai Bizottság, 2023. május 24., 1. és 4. táblázat

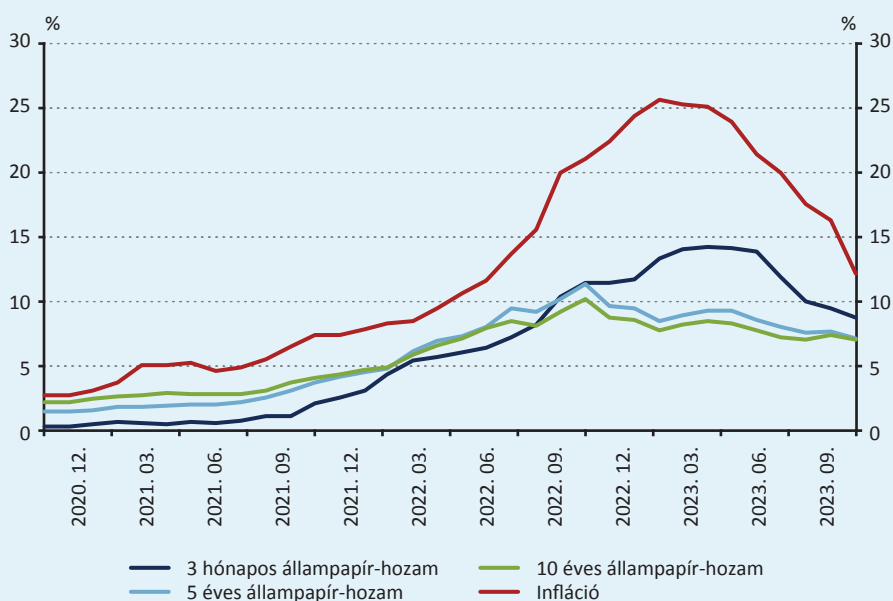
5. Kiemelt téma

5.1. AZ INFLÁCIÓ JELENTŐSEN NÖVELI AZ ÁLLAMI KAMATKIADÁSOKAT

Az állami kamatkiadások 2023-ban mintegy 1.170 milliárd forinttal a GDP 3,9 százalékára emelkedhetnek, amelyen belül a növekmény csaknem felét a magas infláció következtében az inflációkövető állampapírok okozzák. Az infláció jelentős szerepet játszik a kamatkiadások növekedésében: az infláció és az inflációkövető állampapír-állomány emelkedése miatt az inflációhoz kötött kamatkiadások 2022 és 2023 között 560 milliárd forinttal nőnek, ami az állami kamatkiadások idei emelkedésének mintegy felét teszi ki. Az infláció letörése ezért az állami kamatkiadásokat is közvetlenül mérsékli. A lakossági állampapírok magas aránya következtében ugyanakkor az állam magasabb kamatkiadásának kedvezőtlen hatását részben tompítja, hogy ennek nagy része a lakossághoz kerül.

Az állami kamatkiadásokra ható tényezők közül az infláció emelkedett a legnagyobb mértékben (19. ábra). A tavaly éves átlagban 14,5 százalékra emelkedő infláció az adósság 13 százalékát képviselő inflációkövető lakossági állampapírok kamatát közvetlenül határozza meg, míg az inflációs várakozások jelentősen befolyásolják tovább mintegy 72 százalékát (az összes fix és változó kamatozású forint papírt). A közepes és hosszú forint állampapírok hozama 2022-ben éves átlagban 7-9 százalékot tett ki, míg a rövid hozamok éves átlaga 7-8 százalék volt. 2023-ban a hosszú hozamok átlagosan 7-10 százalék között alakultak, míg a rövid hozamok átlaga 11-12 százalék körül volt.

19. ábra
Az infláció és a benchmark állampapír-piaci hozamok alakulása

Forrás: ÁKK, MNB

Az inflációs várakozások érdemben befolyásolják a forint állampapírok hozamát. A hozamok szintjének egyik meghatározó eleme az inflációra vonatkozó várakozás, illetve az ennek bizonytalan alakulásából fakadó prémium, ezért az infláció közvetve is befolyásolja az állampapírhozamokat. A hozamok változását gyorsan lekövető rövid átárazódási idejű DKJ-k és a változó kamatozású papírok kamatkiadása együttesen közel 270 milliárd forinttal nőhet tavalyhoz képest (20. ábra).

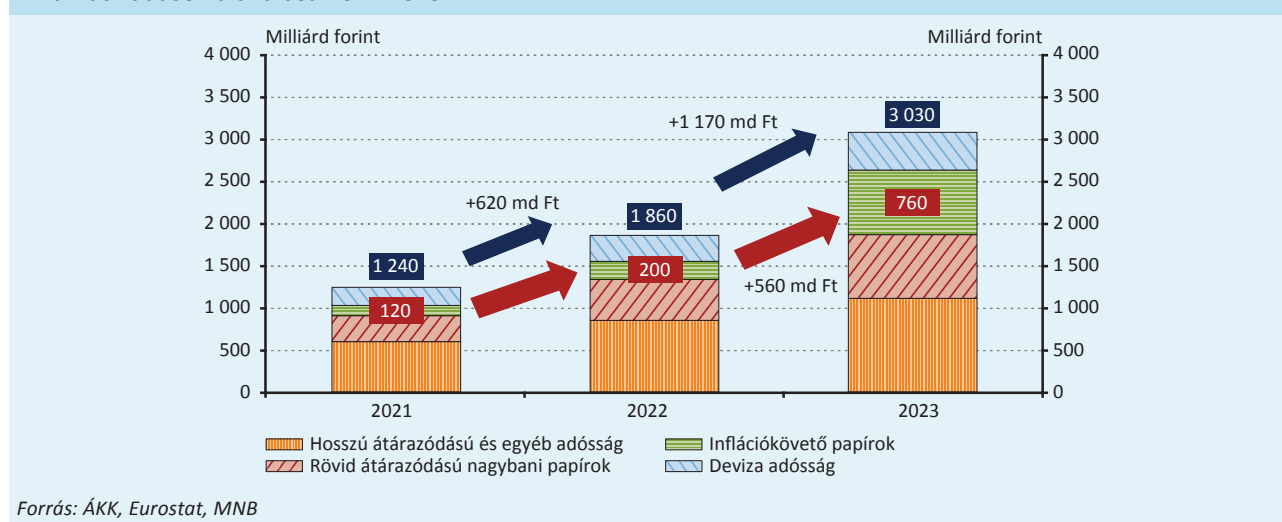
A hosszú átárazódási idejű fix kamatozású nagybani és lakossági forintadósság kamatkiadása várhatóan mintegy 260 milliárd forinttal emelkedik. Ezt főként a fix kamatozású nagybani forintkötvények után fizetett kamatok emelkedése okozza. A MÁP Plusz után fizetett kamatok várható mérséklődését az állomány jelentős csökkenése magyarázza.

A devizaadósság kamatkiadása mintegy 130 milliárd forinttal, az előző évi másfélszeresére emelkedik 2023-ban.

A kiadásnövekedést a hozamemelkedés mellett a tavalyi devizakibocsátások következtében emelkedő állomány magyarázza. Az adósságkezelő 2022 során összesen több mint 2.300 milliárd forint értékben bocsátott ki devizakötvényt. 2022. februárban 205 milliárd forint összegben japán jen kötvények, majd júniusban összesen 1.441 milliárd forint összegben két dollárban és egy euróban denominált devizakötvény kibocsátására került sor, amit novemberben 521 milliárd forint összegű zöld euro és pandakötvény-kibocsátás követett. Ezek mellett egy korábban kibocsátott dollárkötvény esetében 158 milliárd forintos ráemelés is megvalósult. 2023 januárjában jelentős, 4,25 milliárd dollárt elérő nemzetközi devizakötvény-kibocsátás történt, amit szintén januárban mintegy 1 milliárd dollár névértékű rövid hátralévő futamidővel rendelkező kötvénykibocsátás követett, majd szeptemberben újabb, 1,75 milliárd euro értékű kötvényértékesítésre került sor.

A jegybank piacstabilizáló lépései a hazai kockázati felárak és az árfolyam stabilizálásán keresztül fogták vissza a deviza kamatkiadások emelkedését. A forintárfolyam változása több csatornán keresztül is hat a kamatkiadások alakulására, míg a deviza hozamfelár közvetlenül érinti az állam kamatkiadásait. A deviza kamatkiadás megemelkedik 2023-ban, azonban a jegybank piacstabilizáló lépéseinek köszönhetően az emelkedés mérsékeltebb marad.

20. ábra
A kamatkiadások alakulása 2021-2023

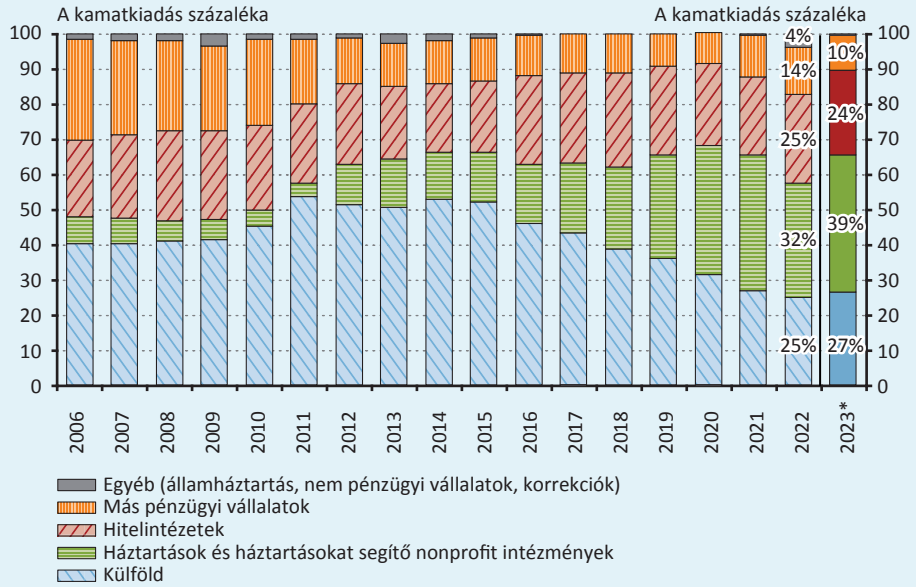

Az állami kamatfizetés negyede kerül külföldi szereplőkhöz, míg közel háromnegyede belföldön marad. A belföldiek részesedése az állami kamatfizetésből az államadósságon belüli belföldi tulajdon arányával párhuzamosan fokozatosan nőtt 2011 óta, és míg korábban az adósság mintegy harmada volt hazai kézben, addig 2022-ben ez az arány már közel kétharmad volt. Ezen belül a lakossági tulajdoni hányad tavaly megközelítette a GDP 16 százalékát és meghaladta a teljes adósság 21 százalékát, ami a legmagasabb érték az EU-n belül, és ez 2023-ban is várhatóan így marad majd. Tavaly az összes állami kamatkiadás közel harmadát a lakosság (a GDP 0,9 százaléka), negyedét a hitelintézetek (a GDP 0,7 százaléka), 14 százalékát (a GDP 0,4 százaléka) más pénzügyi vállalatok (biztosítók, pénztárak, MNB) kapták. A külföldi szereplők részesedése a teljes állami kamatkiadásból mindössze egynegyed (a GDP 0,7 százaléka) volt (21. ábra).

A kamatkiadásokon belül a lakoságnak fizetett kamatfizetés emelkedik a leginkább, így a lakosság részesedése a 2022. évi 32 százalékról (a GDP 0,9 százaléka) 39 százalékra (a GDP 1,5 százaléka) emelkedik 2023-ban (21. ábra). Előrejelzésünk szerint a lakosság mellett a külföldnek fizetett kamatok részaránya emelkedhet még a nagy összegű idei devizakibocsátások következtében, miközben a többi szektor állami kamatfizetéséből való részesedése csökkenést mutathat idén.

21. ábra

Az állami kamatkiadások felbontása szektorok szerint a teljes kamatkiadás arányában

Megjegyzés: *MNB-előrejelzés

Forrás: MNB

Károly Róbert

(1308 – 1342)

I. Károly magyar király egyike volt hazánk legjelentősebb uralkodóinak. Nevéhez köthető az Árpád-kor végére kialakuló anarchia felszámolása, a királyi hatalom tiszteletének és valós befolyásának helyreállítása, valamint az ország gazdasági talpra állítása. Nevezhetnénk akár újabb honalapítónak is, hiszen a feudális széttagoltság állapotában levő országból egységes gazdasági nagyhatalommá tette Magyarországot. Francia gyökerekkel rendelkező magyar királyként, a Capeting-ház leszármazottjaként, a nagy európai befolyással bíró Anjou család sarjaként külső támogatással, de komoly harcok árán foglalhatta el a magyar trónt.

Károly új alapokra helyezte a királyi hatalmat és mélyreható reformokat vezetett be. A régi, lázadó főnemesség helyére hozzá hűséges embereket állított és közöttük osztotta fel az elkobzott birtokokat, akik csupán szolgálati birtokként, tisztségük viselése idejére kapták meg azokat. A király erejét növelte egy új hadseregforma kialakítása is, amelyben megjelent a királyi bandérium, a megyei bandérium és a kun könnyűlovasság is.

Alapvetően békés külpolitikát folytatott, dinasztikus kapcsolatokat épített ki a szomszédos államokkal, amelynek eredményeként fia, Lajos örökölte a lengyel trónt. A jelen szomszédosági politikánk alapját adó 1335-ös visegrádi királytalálkozón, amely a lengyel és a cseh király részvételével zajlott, egyebek mellett megállapodtak egy új kereskedelmi útvonalról.

A pénzügyek terén is megerősítette a királyi hatalmat és feltöltötte a kincstárat. Mivel Magyarország ekkoriban Európa első számú arany és ezüst lelőhelye volt, elsőként a nemesfém bányászatot és kereskedelmet vette szoros királyi felügyelet alá. Károly a nemesérc bányászatából származó bányabér egy jelentős hányadát megosztotta a földesurakkal, hogy elősegítse az új bányák feltárását. Megtiltotta, hogy a nemesércet külföldre szállítsák; az aranyat és ezüstöt az uralkodó által megszabott áron be kellett szolgáltatni a frissen létrehozott pénzverő kamaráknak.

A sokféle forgalomban lévő pénz helyett megkezdték az állandó értékű ezüstdénár, majd firenzei mintára az aranyforint verését, amelynek váltópénze az ezüst garas lett. A korábbi uralkodók által kedvelt pénzrontást, – amely a pénzérmék időnkénti alacsonyabb nemesfémtartalmú pénzekre történő beváltását jelentette – beszüntette.

A királyi bevételeket új adó bevezetésével is növelte. Minden olyan telek után kapudót szedtek, amelynek a kapuján egy megrakott szénásszekér be tudott menni. Bevezették a harmincadot is, amely a nyugatra és északra, valamint a huszadot, mely a délre kivitt vagy behozott árukat vámolta meg. E szilárd gazdasági alapokra támaszkodva uralkodásának második felében jelentős – a török dúlás miatt csak nyomaiban fennmaradt – gótikus építkezések folytak, mint például a visegrádi királyi palota, vagy a diósgyőri vár.

E kimagaslóan gazdag életutat végigjáró királyunk közel negyven éves uralma végén egy erős és gazdag államot hagyva fiára távozott az élők sorából. A magyar Anjou-ház politikai törekvései a királyi hatalom régi fényét újra visszaállító Nagy Lajos, Zsigmond és Mátyás személyében testesültek meg, de e törekvések útját, irányát I. Károly királyunk jelölte ki.

KÖLTSÉGVETÉSI JELENTÉS
FÉLÉVES ELEMZÉS AZ ÁLLAMHÁZTARTÁSI FOLYAMATOKRÓL
2023. november

Nyomda: Prospektus Kft.
8200 Veszprém, Tartu u. 6.

mnb.hu

©MAGYAR NEMZETI BANK

1013 BUDAPEST, KRISZTINA KÖRÚT 55.